Povești nemuritoare

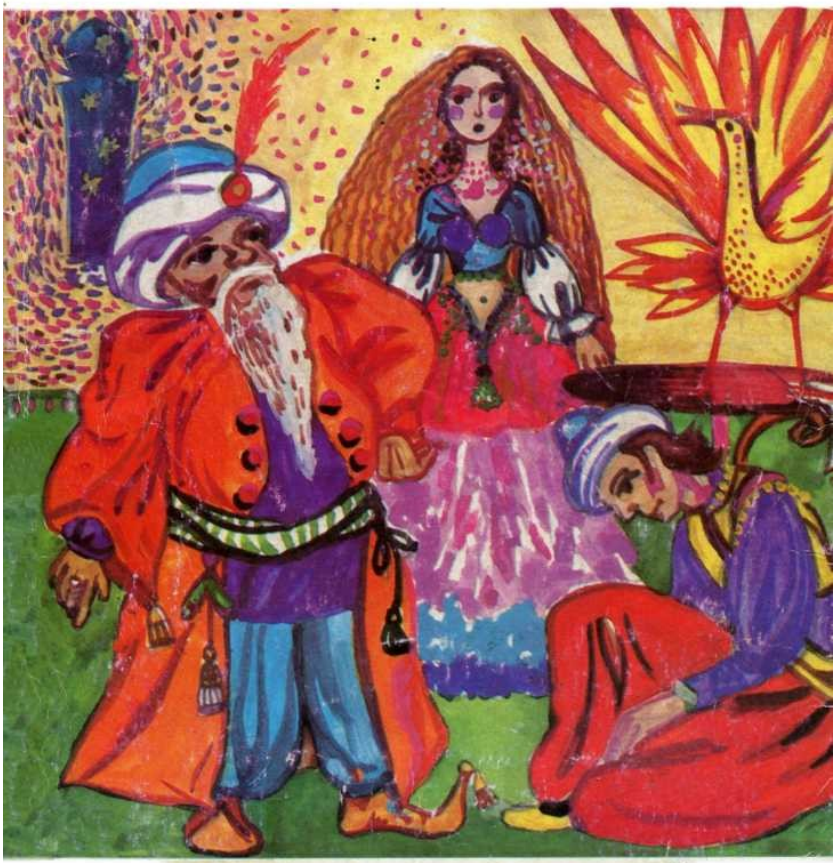

EDITURA ION CREANGĂ

Poveşti nemuritoare
39
Coperta:
CARMEN STĂNESCU
e EDITURA ION CREANGĂ S.A. *Poveşti*

nemuritoare, 39,1997
ISBN 973 – 25 – 0588 – 5

Povești nemuritoare

EDITURA ION CREANGĂ – RUCUSESIL19QZ

PETRE ISPIRESCU

Sarea în bucate

A FOST ODATĂ CA NICIODATĂ etc.

A fost odată un împărat. Acest împărat avea trei fete.

Rămâind văduv, toată dragostea lui el şi-o aruncase asupra fetelor.

Ele mărindu-se şi văzând sârguinţa ce punea părintele lor ca să le crească pre ele, să le înveţe şi să le păzească de orice răutăţi şi bântuieli, se sileau şi ele din toată puterea lor ca să-l facă să-şi uite mâhnirea ce-l cuprinsese pentru moartea mumei lor.

Într-una din zile, ce-i vine împăratului, că numai întrebă pe fata cea mai mare:

— Fata mea, cum mă iubeşti tu pe mine?

— Cum să te iubesc, tată? Iaca, eu te iubesc

ca mierea, răspunse ea, după ce se gândi ca ce lucru poate fi mai dulce pe lume.

Atâta o tăie capul pe dânsa, atâta şi vorbi.

— Să-mi trăieşti, fata mea; să-mi facă Dumnezeu parte de tine.

Şi întrebând şi pe fata cea mijlocie:

— Dar tu, cum mă iubeşti pe mine, fata mea?

— Ca zahărul, tată.

Atâta o tăie şi pe dânsa capul şi atâta răspunse.

— Să-ţi dea Dumnezeu bine, fata mea. Să mă bucur de tine.

Pasămite fetele acestea erau linguşitoare şi ştiau să-şi arate iubirea către părintele lor mai mult decât o avea.

Împăratul se bucură cât un lucru mare când auzi de la fetele lui cele mai mari cât îl iubeşte. El socoti că altfel de iubire nu poate să fie decât cea dulce ca mierea şi ca zahărul.

Şi uitându-se şi la fata cea mai mică, ce sta mai doparte şi cu sfială, o întrebă şi pe dânsa:

— Cum mă iubeşti tu, fata mea?

— Ca sarea în bucate, tată! răspunse şi ea cu faţă senină, zâmbind cu dragoste fiască şi lăsându-şi ochii în jos, de ruşine că vorbi şi ea.

Ea se ruşina, biet, văzând că tată-său o băgase şi pe ea în seamă, ca o mai mică ce era.

Când auziră surorile ei răspunsul ce dete ea tatălui lor, pufniră de râs şi-şi întoarseră feţele de către dânsa. Iar tatăl lor se încruntă şi, plin de supărare, zise:

— La fă-te mai încoa, nesocotite, să ne înţelegem la cuvinte. N-auzişi tu pe surorile tale

cele mai mari cu ce fel de dragoste mă iubesc ele? Cum de nu te-ai luat după dânsele ca să-mi spui câtă dragoste dulce ai şi tu către tatăl tău? Pentru asta oare mă trudesc eu ca să vă cresc şi să vă dau învăţătură cum altele să nu fie în lume ca voi? Să te duci de la mine cu sarea ta cu tot!

Când auzi fata cea mai mică a împăratului urgia tatălui său, ce cădea pe capul ei, intră în fundul pământului de mâhnire, căci se supărase tată-său şi, încumătându-se, zise:

— Să mă ierţi, tată, că eu n-am vrut să te supăr. Eu am socotit cu mintea mea că dragostea ce am către tine este, dacă nu mai presus decât a surorilor mele, dar nici mai prejos decât mierea şi zahărul…

— Auzi, auzi, o întrerupse tată-său; şi mai ai obraz să te atingi de surorile tale cele mai mari? Să te duci de la mine, fată neruşinată ce eşti, să nu-ţi mai auz de nume!

Îi închise gura şi o lăsă plângând.

Surorile vrură să o mângâie, dar cu nişte cuvinte atingătoare, care îi făceau mai mult rău decât bine.

Fata cea mai mică a împăratului, dacă văzu că nici surorile nu o cruţă, îşi puse nădejdea în Dumnezeu şi se hotărî să plece unde mila Domnului o va duce.

Îşi luă deci din casa părintească un rând de haine proaste şi vechi şi pribegi din sat în sat, până la curtea unui alt împărat.

Ajungând acolo, stătu la poartă. Chelăreasa o văzu şi dacă veni la dânsa o întrebă ce vrea; ea răspunse că este o fată săracă şi fără de părinţi, şi

ar vrea să se bage la stăpân, dacă ar găsi vreun loc.

Tocmai atunci ieşise ajutoarea chelăresei şi ar fi voit să bage pe alta. Se uită la dânsa chelăreasa, cu ochi pătrunzători, şi i se păru a fi bună să o ia pe dânsa în slujbă.

Fata de împărat mai fu întrebată că ce simbrie cere, şi ea răspunse că nu cere nicio simbrie, fără decât să slujească o bucată de vreme şi dacă slujba ei va fi vrednică de vreo simbrie, să-i dea atât cât va face.

Chelăreasa se bucură văzând-o că răspunde aşa de cuminte, şi o luă să-i fie ajutoare. Îi spuse ce are să facă şi îi dete pe mână un vraf de chei din mai multe ce avea.

Fata era cuminte şi deşteaptă. Ea începu să deretice prin cămara şi prin dulapurile de la care avea cheile şi să puie fiecare lucruşor la rânduiala lui.

Şi fiindcă îi prindea mâna la frământat, la fiertul dulceţilor şi la alte bunătăţi de mâncare ce se află prin cămările împăraţilor, în grija ei fură lăsate tainurile curţii. Şi cum oare n-ar fi ştiut să facă toate astea? Mă rog, fată de împărat nu era? Şi nu se ivi nicio cârteală din partea nimănui, căci ea toate tainurile le împărţea cu cumpănă şi cu dreptate, de nu-i găsea nimeni nicio părtinire.

Unde să stea ea la vorbă deşartă cu oamenii şi cu femeile curţii, sau cu streinii carii veneau să-şi ia tainurile şi merticurile? Unde să iasă din gura ei vreo vorbă fără cumpăt, ori să asculte de la cineva vreo asemenea vorbă, că se ruşina, şi găsea ea cuvinte destul de cuviincioase cu care să

închiză şi gura cea mai farfara. Ea nu sta la taifas cu slugile ori cu slujnicele curţii, ci, când îşi găsea câte niţică vreme de repaus, citea pe carte.

Toţi cu totul avea sfială de dânsa şi nu-i găsea nimeni vreo faptă care să le dea dreptul a-i atârna vreun ponos de coadă.

Vestea despre vrednicia şi smerenia ajutoarei de chelăreasă ajunse numaidecât şi la urechile împărătesei. Ea dori s-o vază, fără dacă se înfăţişe împărătesei, fata de împărat ştiu să se arate şi să vorbească din inimă curată, fără prefăcătorie şi fără multă îndrăzneală.

Împărăteasa prinse a o îndrăgi. Ea bănui că ajutoarea de chelăreasă nu poate să fie de neam prost.

Şi aşa cum vă spusei, împărăteasa luă pe fată, ajutoarea chelăresei, pe lângă dânsa.

Unde se ducea împărăteasa, mergea şi ea; când se punea împărăteasa la lucru lucra şi ea. Apoi, lucrul ce ieşea din mâna ei era mărgăritar, nu altceva. Din toate, din toate, cuvintele cele înţelepte ce ieşeau din gura ei plăcu împărătesei mai mult decât orice. Ce să întindem vorbă multă? Ajunsese să fie nedespărţită de împărăteasa. O iubea împărăteasa ca pe copilul ei.

Se mira şi împăratul de atâta alipire a împărătesei către această fată. Acest împărat avea un fecior singur la părinţi. Tată-său şi mumă-sa se uita la dânsul ca la soare. Îl pierdeau de drag ce le era.

Şi mergând împăratul la un război, luă şi pe fiul său cu dânsul, ca să se deprinză cu ale războaielor. Acolo, nu ştiu cum se făcu, nu ştiu

cum se drese, că numai ce îl aduseră acasă rănit.

Să fi văzut acuma pe mă-sa jăliri şi plânsete. Nu mai ştia ce să-i facă ca să-l vindece mai curând. Nopţile le făcea zile priveghindu-l la boală, fără dacă o ajunse oboseala de nu mai putea sta în picioare, împărăteasa puse pe fata ei din casă, ca un om de credinţă, să îngrijească de dânsul, şi apoi, când una, când alta, erau nelipsite de lângă patul rănitului.

Cuvintele cele blânde şi înţelepte ale fetei, mângâierile ei cele dulci şi neprefăcute, smerenia ei deşteptară în inima bolnavului o simţire ce nu o avusese până atunci; iar mai mult decât toate, cum ştia ea să umble de binişor când îi primenea ranele, făcu pe fiul de împărat să o iubească ca pe o soră, căci pare că-i alina durerile când punea ea mâna pe rănile lui. Într-un după-prânz, după ce se făcuse mai bine, când sta de vorbă cu mă-sa, el îi zise:

— Ştii ce, mamă, mie mi-ar fi voia să mă însor.

— Bine, măicuţă, bine. Mai bine de tânăr, decât să intri în valurile lumii. Să-ţi caute maica o fată bună de împărat, şi de neam, şi de treabă.

— Ea e găsită, mamă.

— Şi cine este? O ştiu eu?

— Să nu te superi, mamă, dacă ţi-oi spune. Mie mi-a rămas inima la fata dumitale din casă. O iubesc, mamă, ca pe sufletul meu. Din câte fete de împăraţi şi de domni am văzut, niciuna nu mi-a plăcut ca dânsa. Ea mi-a robit inima.

Se împotrivi împărăteasa oarecum, cârmi ea; dar nu fu cu putinţă să întoarcă pornirea fiului ei de la această însurătoare.

Dacă văzu şi văzu că altfel nu se poate, şi că fata ce-şi alesese fiul ei să o ia de nevastă este cuminte, blândă, cu bună judecată, şi mai presus de toate este smerită, cinstită şi vrednică, se învoi şi dânsa.

Rămase acum să înduplece şi pe împăratul, tatăl băiatului, ca să primească şi dânsul alegerea fiului lor.

Pentru aceasta nu fu mare greutate; căci atât muma, cât şi fiul căzură cu rugăciune şi lăudară pe fată cum ştiură şi ei mai bine.

Logodiră deci împăratul şi împărăteasa pe fiul lor cu fata din casă a împărătesei şi hotărâră şi nunta.

Când începură a face poftirile la nuntă, logodnica fiului de împărat se rugă cu cerul, cu pământul ca la nuntă să poftească şi pe împăratul cutare, pe tatăl ei adică; se feri însă d-a spune cuiva că este fata acelui împărat.

Socrii primiră să-i facă voia şi poftiră la nuntă şi pe acel împărat.

În ziua cununiilor veniră toţi musafirii la nuntă. Se începură veseliile şi ţinură toată ziua, ca la împărat, de! ce să zici?

Seara se întinse o masă d-alea împărăteştile, cu fel de fel de mâncări, de băuturi, de plăcinte şi de alte bunătăţi, de să-ţi lingi şi degetele când le vei mânca.

Mireasa poruncise bucătarilor ce bucate să gătească. Ea însă cu mâna ei găti doparte toate acele feluri numai pentru un musafir. Apoi dete poruncă unei slugi credincioase ca să bage bine de seamă ca aducând la masă bucatele gătite de

dânsa, să le puie dinaintea împăratului poftit după rugăciunea ei. Dară să îngrijească să nu le puie dinaintea altcuiva, că e primejdie de moarte.

Sluga cea credincioasă făcu întocmai precum i se poruncise.

După ce se aşezară toţi poftiţii la masă, începură a mânca şi a se veseli cât nu se poate spune.

Împăratul cel poftit, adică tatăl miresei, mânca şi nu prea. Încă de când venise, el se tot uita la mireasă şi pare că-i zicea inima ceva, dară nu-i venea să creează ochilor.

Pasămite el îşi semuia copila, şi neputându-şi da seamă de cum ajunsese ea să se mărite după un fecior de împărat, nu cuteză să zică nimănui nimic.

Vezi că trudele şi necazurile ce suferise biata fată o schimbase de cum o ştia tată-său.

Şi, îndemnându-se de pofta cu care mâncau mesenii, ar fi voit şi dânsul să mănânce şi să se veselească; dară după ce gustă o dată sau de două ori din bucate, se opri. Sluga care îi aducea bucatele le ridica întregi, neatinse.

Se mira acest împărat cum de toţi mesenii mănâncă cu poftă nişte bucate care pentru dânsul n-aveau niciun gust.

Se încumese şi întrebă pe vecinul din dreapta. Acesta îi răspunse că astfel de bucate bune n-a mâncat de nu ţine minte. Gustă şi împăratul din talerul vecinului, şi văzu că bucatele sunt bune. Asemenea făcu şi la vecinul din stânga.

Îi lăsa gura apă după bucatele cele bune ce gustase de la vecini; foamea îi da zor să îmbuce şi

el; dară cine putea să mănânce bucatele care i le aducea lui?

Răbdă ce răbdă; de ruşine lua el câteodată şi din bucatele ce i se aduceau, ca să nu se facă de râs între meseni, dar încolo nimic. În cele din urmă, nu se mai putu opri, ci, ridicându-se în sus, zise cu glas mare:

— Bine, împărate, m-ai chemat la nunta fiului tău ca să-ţi baţi joc de mine?

— Vai de mine, măria-ta! Cum se poate să-ţi treacă prin gând una ca aceasta? După cum vede toată adunarea, te cinstesc şi pe dumneata ca pe toţi ceilalţi împăraţi, fără deosebire.

— Ba să mă ierţi, împărate, bucatele tuturor mesenilor sunt bune de mâncat, numai ale mele nu.

Se făcu foc de supărare împăratul socru şi porunci ca numaidecât să vie bucătarii să dea seamă de ceea ce au făcut, şi vinovaţii să se dea morţii.

Ştiţi ce era?

Iaca mireasa gătise toate bucatele pentru tată-său fără sare, ci numai cu miere şi cu zahăr. Chiar sarniţa de dinaintea lui era plină cu zahăr pisat, şi degeaba lua bietul împărat cu cuţitul din sarniţa ce credea el că este cu sare şi punea în bucate, ele, în loc să se facă mai bune de mâncare, se făceau şi mai dulci de pe cât erau, şi mai cătrănite.

Atunci se ridică mireasa în sus şi zise împăratului socru:

— Eu am gătit bucatele pentru împăratul ce s-a supărat, şi iată pentru ce am făcut-o:

Acest împărat este tată-meu. Noi eram trei surori în casa părintească. Tata ne-a întrebat într-o zi cum îl iubim noi. Surorile mele cele mai mari, una îi răspunse că îl iubeşte ca mierea, alta ca zahărul. Eu îi zisei că îl iubesc ca sarea în bucate. Aşa am socotit eu că nu se poate mai multă iubire decât aceasta. Tata s-a supărat pe mine şi m-a gonit din casă. Dumnezeu nu m-a lăsat să piei şi, prin muncă, cinste şi hărnicie am ajuns unde mă vedeţi. Acum am vrut să dovedesc tatii că fără miere şi fără zahăr poate omul să trăiască, dar fără sare nu, d-aia i-am gătit bucatele fără sare. Judecaţi dumneavoastră cu minte împărătească cine a avut dreptate.

Toţi mesenii într-o glăsuire găsiră cu cale că pe nedrept a fost fata gonită din casa părintească.

Atunci tatăl fetei mărturisi că n-a ştiut să preţuiască duhul fetei sale, şi şi-a cerut iertăciune.

Fata, şi ea, i-a sărutat mâna şi şi-a cerut şi dânsa iertăciune dacă fapta ei l-a supărat.

Şi se puseră pe o veselie şi pe o petrecere de se duse vestea în lume.

Tat-al fetei se veselea, nu se veselea, dar socrul ştiu că se veselea şi se mândrea că a dobândit o aşa nuroră, şi de viţă bună, şi înţeleaptă, şi harnică.

Eram şi eu la nuntă, împreună cu cheleşul ăla care se tupilează printre dumneavoastră, cinstiţi boieri. Multe ciolane, Doamne, mai căzură de la acea masă şi, care cum cădea, tot în capul chelului le da; care cum cădea, tot în capul chelului le da.

Şi încăleca! p-o şea, şi v-o spusei dumneavoastră aşa.

Şi încălecai p-o lingură scurtă, să trăiască cine ascultă.

Şi mai încăleca! p-un fus, să trăiască şi cel ce-a spus.

Fata săracului cea isteaţă

A FOST ODATĂ CA NICIODATĂ etc.

A fost odată un om şi o femeie. Ei erau atât de săraci, încât n-aveau după ce bea apă. Nici tu casă, nici tu masă, nimic, nimic, dară nimic n-aveau după sufletul lor. Muncea bietul om de dimineaţa până seara târziu, alături cu muierea, de-i treceau năduşelele, şi ca să dea şi ei în spor, ba.

Se ţinea, vezi, norocul după dânşii ca pulberea după câini, cum se zice.

Umblau cu tărăbuţele de colo până colo, şi ca să se statornicească şi ei la un loc, nu găseau. Căci cine era să-i priimească pe ei, doi calici, cu leaota de copii după dânşii?!

Adică uitasem să vă spui. Aveau aceşti oameni o spuză de copii. Din aceşti copii, cei mai mari erau numai fete, iară băieţii erau mărunţei şi stau pe lângă dânşii ca ulceluşele.

Să nu vă fi dus Dumnezeu vreodată să fiţi faţă când venea omul de la muncă, că v-aţi fi luat câmpii. Ieşeau toţi afară înaintea lui, jigăriţi şi hărtăniţi, ca nişte netoţi, subţiratici şi piţigăiaţi, mă rog, leşinaţi de foame, şi tăbărau pe bietul om cu gura: tată, mi-e foame, tată, mor de foame.

Tatăl lor se zăpăcea şi nu ştia către care să se întoarcă mai întâi şi le da toată agoniseala lui dintr-o zi. Dară de unde să le ajungă ce bruma le aducea el? Abia puneau p-o măsea.

Bietul tat său şi biată mă-sa de multe ori se culcau nemâncaţi. Li se rupea inima de milă, dară n-aveau încotro. Şi ca să-şi liniştească copiii, el le făgăduia că a doua zi are să le aducă mai mult. Astfel, mai cu şoşele, mai cu momele, adormeau şi bieţii copii, cu nădejde că a doua zi are să fie mai bine.

Dintre toţi copiii, fata cea mai mare era mai tăcută şi mai cu judecată. Ea rămânea cu surorile şi fraţii cei mai mici, când se duceau părinţii la muncă, vedea de dânşii, îi muştruluia şi îi povăţuia să fie mai cu răbdare, mai îngăduitori, ca să nu se amărască până într-atât părinţii. Dară, bate toba la urechea surdului. Adică, de! ce să zici? Ar fi fost şi ei, poate, mai îngăduitori, şi mai cu răbdare, dară burta le da ghes şi îi făcea de multe ori să fie neînţelegători.

Într-acestea, boierului pe moşia căruia se afla aceşti oameni ca şi urgisiţi de Dumnezeu i se făcu milă de ei şi, într-o zi, când veni omul să se roage pentru sălaş, el îi zise:

— Omule, te văz harnic, munceşti de te speteşti, şi două în tei te văz că nu poţi lega. Iată, eu mă îndur şi-ţi dau un petec de loc, să fie de veci al tău. Du-te de-ţi alege petecul ce-ţi va plăcea şi apucă-te, numaidecât, să-ţi faci un bordei.

— Bogdaproste, cucoane, şi Dumnezeu să priimească. De unde dai să izvorască, răspunse bietul om.

Se duse de-şi alese un petec de loc şi, până în seară, groapa pentru bordei o şi dete gata.

Nepartea lui. Cum se brodi ca locul ce-şi alesese să fie alături cu al unui ţăran bogat şi

mândru, de nu-i ajungea cineva cu prăjina la nas.

Peste noapte, nu ştiu cum se făcu, nu ştiu cum se drese, că o vită d-ale bogatului căzu în groapă şi muri.

A doua zi de dimineaţă bogatul, văzându-şi vita moartă, sări cu gura mare asupra săracului, îl luă de piept şi cu el târâş se duse la curtea boierului, să le facă judecată.

Boierul se miră când îi văzu şi-i întrebă ce caută?

Ţăranul cel bogat zise:

— Boierule, acest prăpădit de om, venetic în satul nostru, n-ar mai avea parte de el! după ce ţi-ai făcut pomană de i-ai dat un petec de loc, el tocmai lângă mine şi-a ales să-şi facă bordei! Una la mână. Bagă seamă că, după ce e sărac, apoi e şi cu nasul pe sus. Al doilea, groapa ce şi-a făcut pentru bordei, după ce că e mare foarte, apoi n-a avut grijă să o acopere peste noapte cu ceva, numai ca să-mi facă mie pagubă, şi mi-a căzut o vită într-însa de şi-a rupt junghietura. Judecă dumneata acum, nu e dator să mi-o plătească? El zice că n-are cu ce. Şi ce-mi pasă mie de asta?

— Boierule, răspunse şi săracul umilit şi cu lacrămile în ochi cât pumnul. Boierule, n-am ce zice, omoară-mă, spânzură-mă, n-am ce face dacă a dat păcatul peste mine. Aşa este cum zice bogătaşul meu vecin. Şi, fiindcă lui Dumnezeu îi place dreptul, drept să-ţi spui ce e drept: am săpat groapă, şi o groapă mare, ca să încapă bordeiul pe toţi ai mei, dară nici că m-am gândit ca să-i aduc pagubă. Şi nici n-a fost la sufletul meu cugetul de mândrie, căci n-aveam pe ce mă mândri, când mi-

am ales loc lângă domnului. Acum lumineze-vă Dumnezeu, boierule, şi judecaţi după dreptate.

Boierul sta în cumpănă. Nu ştia cui să dea dreptate. Vedea el că săracul a căzut în păcate, dară fără voie. După ce se gândi el niţel, zise:

— Bre, oameni buni! Eu am să vă fac trei întrebări; cine le va dezlega mai bine, a aceluia să fie dreptatea. Vă dau răgaz de trei zile, gândiţi-vă. După trei zile să veniţi şi să-mi ghiciţi întrebările. Ţineţi bine minte. Întâia întrebare sună aşa:

Ce este mai gras în lume?

A doua:

Ce este mai bun?

Şi a treia:

Ce aleargă mai iute?

Aide, duceţi-vă acum. Dară să mai ştiţi una: dacă niciunul din voi nu va ghici vreuna din întrebările mele, să ştiţi că unde vă stau picioarele o să vă stea şi capetele.

Amândoi împricinaţii se întoarseră la casele lor. Bogătaşul, lăudându-se că el are să ghicească, fiindcă ce lucru poate fi mai uşor decât a spune că porcul său din ogradă este mai gras deoarece stă slănina pe dânsul de o palmă; iară săracul plângea de potopea pământul, gândindu-se că ce o să spuie el.

Dacă ajunseră fiecare la ai săi, bogătaşul era vesel că are să-şi câştige pricina, iară săracul se puse pe gânduri şi tot ofta. Copiii se adunară pe lângă dânsul, se uita, dară nu cutezau să-l întrebe ceva. Începură şi ei a plânge; şi se făcu acolo la dânşii o plângere şi o jelanie de te luau fiori de milă.

Numai fata cea mai mare îşi luă inima în dinţi şi-l întrebă ce are, de este aşa trist.

— Ce să am, fata mea? Iacă păcate de la Dumnezeu. Boierul ne-a îndatorat să-i ghicim nişte întrebări pe care nici oamenii cei procopsiţi nu i le-ar putea spune, necum un sărman prost ca mine.

— Ci spune-ne şi nouă, ca doară d-om putea să-ţi dăm vreun ajutor.

— Ca ce ajutor aţi putea voi să-mi daţi, voi care nu ştiţi încă nici cum se mănâncă mămăliga.

— Te miră, tată, la ce am putea fi bune şi noi. Şi apoi ce strică dacă ne vei spune şi nouă?

Atunci săracul zise: iacă, iacă, iacă ce ne-a zis boierul să ghicim; căci de unde nu, ne va sta capul unde ne stau tălpile.

Fata cea mare se puse pe gânduri şi, după ce mai cugetă ea ce mai cugetă, se apropie de tată-său şi îi zise:

— La lasă, tată, nu mai fi aşa mâhnit. Nu ne lasă Dumnezeu pe noi să pierim. Când te vei duce la boierul să-i dai răspuns, ţi-oi spune şi eu ceva. Şi poate că va da Dumnezeu să scapi cu faţă curată dinaintea lui.

Săracul păru a se mângâia oarecum; dară numai inima lui ştia. Nu voia, vezi, să-şi mai mâhnească şi copiii.

În dimineaţa când fu a se înfăţişa la boierul, ca să-i ghicească întrebările, fie-sa îi spuse ca ce să răspunză. Săracul se arăta a fi mulţumit, dară se îndoia.

Se înfăţişară înaintea boierului. Bogătaşul, mândru şi cu pieptul deschis; săracul, umilit şi

strâns la piept de sta să-i crape sucmanul cel zdrenţuit de pe dânsul.

Boierul întrebă pe bogătaş:

— Ei, bade, ce este mai gras pe lumea asta?

Bogătaşul răspunse cu coraj:

— Apoi de cucoane, ce să fie mai gras decât porcul meu din ogradă, care are grăsimea pe el de o palmă de groasă.

— Minciuni spui, răspunse boierul.

Şi întrebând şi pe săracul, el răspunse cu sfială:

— Apoi de cucoane, eu zic cu mintea mea a proastă că pământul să fie mai gras pe lumea asta, că el ne dă toate bunătăţile pe care le avem.

— Aşa este, răspunse boierul.

Acum zise boierul iară:

— Ce aleargă mai iute pe lumea asta?

— Armăsarul meu, cucoane, răspunse bogătaşul; că aleargă peste văi şi dealuri, când îi dau drumul, de nu-i vezi copitele.

— Apoi de cucoane, capul meu nu mă duce aşa departe, fără decât dau cu socoteală că nimic nu aleargă aşa iute ca gândul, răspunse şi săracul.

— Tu ai dreptate. Cela aiurează.

În cele din urmă, mai întrebă o dată pe bogătaş:

— Ce este mai bun pe lumea asta?

— Nimic nu este mai bun pe lumea asta, milostive stăpâne, răspunse el, ca judecata cea dreaptă a măriei tale.

— Eu, boierule, cu prostia mea mă duce gândul să crez că nimic nu e mai bun pe lumea asta ca Dumnezeu, care ne sufere pe lume cu

toate răutăţile noastre.

— Adevărat, aşa este, zise boierul.

Şi întorcându-se către bogătaş, adăugă:

— Ieşi afară, ţăran viclean şi mojic ce eşti, sau pui acum de-ţi trage la tălpi atâta cât nu poţi duce.

Bogătaşul ieşi cu coada între picioare.

Şi, chemând mai aproape pe sărac, îl întrebă cu un grai blajin:

— Spune-mi, bre omule, cine te-a învăţat pe tine să răspunzi aşa de potrivit, căci din capul tău ăla secu nu crez să fi ieşit aşa cuvinte înţelepte.

Bietul sărac se cam codea. Nu-i venea să spuie drept, de teamă să nu păţească ceva. Dară dacă se văzu încolţit, spuse tot adevărul precum era. Atunci boierul, mirându-se în sine de iscusinţa fetei săracului, îi porunci ca a doua zi să vie fata la curtea boierească. Ea să fie nici îmbrăcată, nici dezbrăcată, nici călare, nici pe jos, nici pe drum, nici pe lângă drum.

Cum auzi săracul unele ca acestea, începu a se boci şi a se văicăra, de nu-ţi venea să-l mai auzi, şi se întoarse la ai săi.

Fata cea mare, când auzi cele ce îi spuse:

— Nu te teme, tătucă, îi zise ea, că-i viu eu lui de hac. Numai să-mi cauţi două mâţe.

Cum se făcu dimineaţă, fata aruncă pe dânsa un volog (plasă), luă mâţele la subţiori, încălecă pe un ţap şi plecă la curtea boierească.

Mergând astfel pe drum, ea nu era nici călare, nici pe jos, căci îi da de pământ când un picior, când altul, ţapul fiind pitic; umbla nici pe drum, nici pe lângă drum, căci ţapul nu ţinea

drumul drept. Aci trecea pe lângă câte un gard să apuce câte vreun lăstar de la vreun pomişor; aci trecea de cealaltă parte. Nu era nici îmbrăcată, nici dezbrăcată, cu vologul aruncat pe dânsa.

Şi aşa, cu chiu, cu vai, ajunse la curtea boierească. Când o văzură boierul şi oamenii curţii, venind aşa, încremeniră. Boierul, vezi, nu voia să se dea rămas, şi porunci să dea drumul la doi zăvoi[1] ce-i ţinea la curte în lanţ. Aceştia, cum văzură alaiul cu care venea fata săracului, se repeziră la dânsa, dară ea dete drumul îndată mâţelor şi zăvoii se luară după dânsele, iară fata săracului ajunse la scara boierească aşa precum îi poruncise boierul.

Văzând şi această iscusinţă a fetei, boierul n-avu încotro şi fu nevoit s-o priimească. Atunci porunci să o fereduiască (să o îmbăieze), o îmbrăcă cu nişte haine ca de mireasă şi hotărî să

O dea după un fecior ce-l avea boierul pe lângă dânsul, care îl slujea cu credinţă.

După ce o văzu boierul curăţită şi ferchezuită ca o mireasă, şi cum avea ea şi pe vino-ncoace.

I se păru mai frumoasă de cum era atunci; ce-i abătu lui, că pofti să o aibă el de nevastă, mai cu seamă că era burlac, şi se cunună cu dânsa.

Mai-nainte de a se cununa, boierul zise dânsei:

— Eu te iau de soţie; dară să ştii că tu n-ai voie să judeci niciodată fără de mine.

Ea priimi. După ce trecu cât trecu de la cununia lor, boierul se duse o dată în treaba lui pe

1 Zăvoi - dulăi.

moşie. În lipsa lui veniră doi ţărani cu o prigonire la curte. Aflând că boierul nu este acasă, şi văzând pe cuconiţa într-un cerdac, ei începură să se jeluiască la dânsa. Ea asculta şi tăcea.

Unul zise:

— Aveam să mă duc până la cutare loc, însă o roată de la căruţă mi se stricase. Nu mai puteam înhăma iapa la căruţa cu trei roate, mai cu seamă că era a făta. Atunci m-am rugat de vecinul meu, ăsta care e de faţă, să-mi împrumute el o roată. El, ce e drept, aseară mi-a împrumutat roata ce i-am cerut, cu gând ca azi până în ziuă să mă duc la treaba mea. Când, ce să vedeţi, cinstiţi boieri? Astă noapte mi-a fătat iapa un mânz.

Ţăranul cel cu roata îi tăie cuvântul şi zise şi el:

— Nu-l credeţi, cucoană, să vă ţie Dumnezeu! Roata mea a fătat mânzul.

Cucoana asculta din ceardac şi tăcea. Ţăranii aşteptară ce mai aşteptară şi, dacă văzură că cucoana nu le face nicio judecată, întrebară:

— Da unde-i dus boierul, cucoană?

— La s-a dus, răspunse ea, să vază un Ian de mălai ce-l avem pe marginea unui iaz, că în toate nopţile ies broaştele dintr-însul şi mănâncă mălaiul.

Ţăranii se uitară lung şi plecară. Ajungând la poarta ogrăzii boiereşti, ei începură a se întreba unul pe altul:

— Ca ce fel de vorbă fu aia a cucoanei, mă, nea ăsta? Cum se poate broaştele să mănânce mălaiul?

Ce se sfătuiră ei, ce vorbiră, că numai se

întoarseră să întrebe pe cucoană ce vorbă fu aia.

Dacă veniră dinaintea cerdacului iară, prinseră a întreba:

— Da bine, cucoană, ca ce să fie vorba ce ne-ai spus-o? Poate-se ca broaştele să mănânce mălaiul?

— Nu ştiu dacă broaştele poate să mănânce mălai, au ba, răspunse cucoana; dară ştiu că roata nu poate să fete mânji.

Tocmai atuncea îşi veniră şi ţăranii de acasă. Acum înţeleseră şiritenia vorbei cucoanei, se mirară de atâta înţelepciune şi se împăcară cum şti ură ei mai bine.

Viind şi boierul acasă, întrebă:

— Cine a mai fost p-aici în lipsa mea? Ce s-a mai petrecut?

— Ce să fie? răspunse ea. Iaca, iaca cine a venit şi iaca ce s-a întâmplat cu ei, şi ce le-am zis eu.

Boierul, cum auzi, îi zise:

— Fiindcă ai călcat făgăduiala şi ai judecat fără mine, nu mai putem trăi amândoi, ia-ţi ce pofteşti de la mine şi ce-ţi este mai drag în casa mea, şi să te duci la tată-tău, acasă.

Cucoana zise:

— Vorbele tale, bărbate, sunt sfinte pentru mine, pentru că de aceea bărbatul este bărbat. Nu sunt vinovată întru nimic, căci n-am judecat pe acei jeluitori, ci le-am spus numai unde este stăpânul lor. Dar dacă dumneata găseşti cu cale să mă goneşti, eu mă supun fără să cârtesc şi-ţi mulţumesc încă, din adâncul sufletului, pentru bunătatea ce ai de a mă lăsa să-mi aleg ce mi-e

mai drag din casa dumitale. Un lucru te mai rog: fiindcă mă goneşti, lasă-mă să mă mai veselesc o dată şi eu în casa domnului meu şi bărbat. Dă o masă şi cheamă pe prietenii noştri şi cunoscuţi să petrecem împreună şi să ne chefuim pentru cea din urmă oară.

Boierul se înduplecă şi porunci de făcu o masă de-alea înfricoşatele, unde chemă prietenii şi pe cei mai de aproape ai lor. Şezură, se înveseliră şi se chefuiră cât le cerură inima. Cucoana însă tot îndesa paharele boierului şi el le tot bea. Şi îi mai dete unul, şi încă unul, până îl făcu cuc. Se îmbătă boierul de se coclise turtă. Atunci şi cucoana îl ia frumuşel la spinare, fără să mai simtă boierul ceva, şi-l duse la tat său acasă, unde îl puse pe coptor de dormi până se trezi.

A doua zi, când se deşteptă boierul, văzându-se în astfel de hal, întrebă unde se află. Cucoana îi răspunse:

— La tata acasă. Când m-ai gonit de la dumneata, mi-ai dat voie să iau din casa dumitale ce mi-o fi mai drag. Aceea am şi făcut. Nimic nu mi-a fost mai drag decât bărbatul. Nu crez să mă ţii de rău pentru că mi l-am luat.

Când auzi boierul asemenea vorbe cu noimă, se gândi ce se gândi, apoi răspunse:

— Aidem, nevastă, acasă, şi să trăim ca în sân de rai; acum pricep eu ce odor de femeie am dobândit.

Şi m-am suit pe o şea
Şi am spus-o aşa.
M-am suit pe o roată şi am spus-o toată.
Feciorul de împărat cel cu noroc la vânat

ÎN VREMEA DE DEMULT, pe când oamenii de pe lumea asta ştiau şi puteau mai mult decât ce pot şi ştiu cei de acum, pe când pruncul de trei zile îţi număra numai într-o clipă toate stelele de pe cer, şi vedea cu ochişorii cum creşte iarba câmpului şi auzea cu urechile cum sfârâie fusele când toarce păianjenul… pe vremea de atunci trăia în plaiurile Buzăului o împărătească tare şi mare, pe care o chema doamna Neaga. Ea îşi avea palatele ei tocmai colo, în codrii Cislăului, unde se văd şi astăzi, pe o măgură mare ocolită cu pâraie, temeliile de zid ale cetăţii ei, iar grădinile şi livezile în care ea se preumbla, când i se făcea urât acasă, şi le avea pe colnicele Lapoşului, unde stă şi acum puţul ei cu colac de piatră, săpat cu slove pe care, zău, nici cei mai cărturari din ziua de astăzi nu le mai pot ghici.

Din toţi copiii câţi Dumnezeu îi dase şi-i luase înapoi la sine, doamna Neaga rămăsese în văduvie numai cu un fecior pe care-l iubea ca lumina ochilor. Era şi drăgălaş, bată-l fericirea, puiul de împărat! Mândru ca strălucitul soarelui la amiazi, blând ca razele line şi mângâioase ale lunii, sprinten ca luceafărul sclipitor al dimineţii şi înţelept ca şi întreagă tăria cerurilor. Nu ştia maică-sa nici lumea toată cu ce să-l mai dezmierde, atât era tuturor de drag şi de plăcut.

De micuţ îl dase doamna la carte şi când abia începuse tuleiele bărbii să-i umbrească pieliţa copilărească, el vorbea pe de rost toate limbile de pe lume, ba încă înţelegea şi graiurile tăinuite ale pasărilor şi ale fiarelor.

Atunci doamna, cu inima îngânată între dor şi

bucurie, îi vorbi aşa:

— Fătul meu, cartea câtă a fost, ai învăţat-o toată din scoarţă până-n scoarţă; acum, ca să te faci om pe deplin şi voinic cu temei, precum se cade unui bărbat şi mai ales unui fecior de împărat, toţi de toate părţile îmi spun că trebuie să te duci, lumea să o colinzi, ca să încerci şi să ispiteşti viaţa prin tine însuţi şi să afli multe şi mărunte ale lumii, care se vede că în carte nu se pot scrie. Du-te, copilul meu; mergi de vezi şi de învaţă; dar cată a nu te prea depărta de pe aci; adu-ţi aminte, voinicelul meu, că pe câtă vreme nu te va simţi mama colea în preajma ei, grija, chinul şi mâhnirea din sânu-i nu vor lipsi.

A doua zi, d înzi-de-dimineaţă, feciorul de împărat, mai mult vesel decât duios, îşi luă ziuabună de la doamna maică-sa, care se silea, sărmana, pe cât putea, ca să-şi stăpânească plânsul şi obida ce o înecau. Era vesel voinicelul, fiindcă în curţile palatului îl aşteptau ca să-l însoţească în cale o sumă de boieri mari ai puterea domniilor şi groaza duşmanilor, toţi călări şi înarmaţi cu săgeţi, cu buzdugane şi la brâie cu arcane; gata-a merge după soare, să înceapă-o vânătoare după urşi şi căprioare, după pasări gălbioare, ce sunt bune /a mâncare şi plăcute la cântare.

Apucară înspre miazănoapte şi trecând pe Scărişoară, unde-i lesne cui scoboară, luară apa Buzăului în sus tot cântând şi veselind. Răsunau dealurile şi văile şi apele râului pe unde trecea mândra ceată de voinici. Dar când sosiră la înfurcitura Bâscei, acolo unde se aşterne o

poieniţă verde umbrită de plopi, de stejari şi de fagi, feciorul de împărat deodată îşi opri armăsarul în loc şi în gura mare strigă aşa către soţii săi:

— Măi fraţi! Vedeţi colo drept în sus muchia naltă şi pleşuvă a Penteleului; acolo am să mă duc, tot în fuga calului. Cine poate, ţie-se după mine!

Şi, dând pinteni sprintenului său fugar, ca un fulger se repezi prin valea îngustă a pârâului. Sub copita pintenogului, pietrele scăpărau, apele clocoteau, pulberea în sus se înălţa, cu nuorii s-amesteca, ş-apoi în jos iar cădea, vâlceaua înnegura şi pe voinic mi-l ascundea cu totul din vederile boierilor, care rămăseseră departe, departe în urma lui.

Trecu el ca în zbor, cu fugarul spumegat, prin valea Roşilor, pe sub muchia Paltinului, pe la gura Teghii; sări ca un zmeu pe deasupra Curselor de piatră; îşi zări că prin vis chipul oglindit în apele cătrănite ale Genunii Dracului şi printre brazi, printre molifţi, printre afini şi ienuperi, sui mlaca1 Geamătului până în vârful muntelui. Zbura calul nebun cu coama şi cu nara în vânt; iar călăreţul, cu minţile răpite de mulţumire, sorbind cu desfătare în piept mirosul răcoros al brazilor şi al florilor, parcă se simţea dus ca vântul şi ca gândul peste stânci, peste verdeaţă, peste gol şi iarbă creaţă.

Când fu la amiazul mare, fugarul stătu locului şi feciorul de împărat se trezi singur-singurel chiar deasupra Penteleului. Jur-împrejur, cât cuprindea ochiul zări numai creste de munţi, care mai mari, care mai mărunţi. Dar mai presus de toţi se ridica

creştetul gol, de pe care el privea şi vedea, jos pământul cu verdeţile cufundându-se în toate părţile, iar sus cerul limpede şi senin, scăldat numai în raze de lumină. Soarele dogorea drept deasupra şi în arşiţa amiazului, pare că contenise orice adiere; nicio suflare nu se simţea, niciun sunet, nicio mişcare.

Sta mărmurit voinicul; – nici că mai pomenise el aşa tăcere, aşa pustiu, aşa mândreţe! – când deodată, pe sub roata aurită a soarelui, se ivi o pasăre măreaţă, un vultur negru cu aripile falnic întinse. Degrab puse voinicul mâna pe arc, îl în cord a şi gata era să repeadă săgeata, când pe sus auzi vulturul croncănind în limba sa cea păsărească:

Împărate luminate, nu-mi lua zilele toate; ia-mi-le pe jumătate, că-ţi voi da eu nestemate, chiar piatra zamfirului, limpezimea cerului!

Feciorul de împărat destrună arcul, minunat de aşa cuvinte; iar pasărea, drept mulţămită că o iertase cu viaţă, lăsă să-i pice din cioc pe oblâncul şeii voinicelului, o piatră de zamfir mare şi frumoasă, limpede şi albastră întocmai ca seninul cerului. Din ceasul când căpătă această nestemată şi o puse în sân, nu mai rămase pasăre pe cer care să nu fie robită la voinţa lui. Pentru dânsul, toate zburătoarele, mândri păunaşi, sălbăticoşi cocori, bufniţe cobitoare, şoimi dârji, găinuşe moţate, dumbrăvence cu aripi verzi, pupăze cu creste bălţate, grauri pestriţi, sitari, dropii şi ierunci, toate picau ca fermecate când ieşea el la vânătoare; iar de se preumbla numai prin codri şi prin livezi, mierlele şi privighetorile, pitulicile şi

sticleţii, presurele şi franciocii, pietroşeii şi sfredeluşii, botgroşii şi scatiii, ţoli, cintezoi şi piţigoi, toţi îl întâmpinau peste tot locul cu dulcile lor cântări; cucul îi vestea la tot ceasul mulţi ani cu noroc şi prigorii cu pene albastre îl însoţeau pretutindeni, chiuind şi zburând vesel deasupra capului său.

Trecu o zi, trecură două, ba mai trecură şi alte nouă şi voinicelul nu se îndura ca să se înstrăineze de la mândrele plaiuri ale Buzăului, în care el domnea acum cu voie bună peste toată firea zburătoare câtă fâlfâie sub soare. Noaptea pe la cântători, până a nu se revărsa bine de zori, el era purces la vânătoare şi mai adesea seara îl apuca prin păduri, ucigând şi stârpind alde păsări cobitoare ce se arătau numai prin întuneric. Rătăcea într-o zi pe culmea păduroasă a Istriţei

— Tocmai colo jos, la curmătura dealurilor, sub care încep a se aşterne câmpiile – când deodată, fără veste, pe la sfinţitul soarelui se ridică din vale un vânt mare şi turbat care îndoia fagii, frângea plopii, smulgea ulmii şi clătina cu urlet tot codrul şi tot muntele. Într-o clipă norii de pretutindeni la un loc se adunară, negurile se îndesară şi peste tot cerul se destinse un pod întunecat de fier şi de aramă, peste care trecea şi se învârtea sfântul Mie, încurcându-şi armăsarii cu tunete şi cu plesnete şi scăpărând numai fulgere şi trăsnete, de sub roatele carului său. Apoi, dintr-o năprasnică detunătură, se sparse deodată podul, brăzdat de mii de săgeţi luminoase şi începu a curge pe pământ o ploaie groaznică:

ploaie cu şiroaie de făcea pâraie; ploaie cu

băşici, de strica potici; ploaie spumegată.

neca lumea toată; ploaie de potop, făcea lumea snop.

Când se mai potoli furtuna, feciorul de împărat cătă a se urni din scorbura unde stătuse pitulat; dârei nu mai ştia încotro s-apuce, aşa de tare era, în codru, şi frunza deasă, şi noaptea întunecoasă, şi calea pietroasă; pe unde căta urma umblată, urma era ştearsă; pe sub atâtea tulpini surpate şi în lapoviţă înecate, pe sub atâtea frunzare căzute, toate cărările se făcuseră nevăzute. Nu vedea, nu auzea, nici în greul pământului, nici în uşurelul vântului; numai când trăgea bine cu urechea, îi venea din depărtare la auz chiotul ghionoaiei ce-şi ascuţea noaptea ciocul de coaja copacilor, şi miorlăitul cucuvăilor care se chemau jalnic una pe alta prin mijlocul beznei; apoi uneori îi trecea răpede pe dinaintea ochilor şi câte o umbră neagră de lăstun rătăcit, care cădea din văzduh, cu lungile-i aripi îngreuiate de ploaie.

Toată noaptea ar fi umblat el fără spor; dar noroc că avea cu sine pe coteiul lui cel mai bărbat, cel mai priceput, cel mai credincios.

Miclăuş, câine-nv ştia seama la vânat; el apuca spre colnic, uşor, sprinten şi voinic; tot spre vale se lăsa, şi cărarea căuta, botul prin iarbă vârând, urmele tot mirosind.

Urma-i ici, urma-i colea!

Mic/ăuş n-o mai pierdea, prinntuneric o simţea, noaptea-ntocmai ca ziua.

Astfel, cu câinele călăuză bună, voinicul apucă d-a lungul în jos valea Orgoaiei. Prin volbura apelor ei, se rostogoleau acum cu vuiet

rădăcinile de copaci şi bolovanii de piatră, surpaţi de la munte. Şi câinele şi stăpânul umblau încet şi cu sfială pe costişul lunecos; dar când ajunseră tocmai deasupra priporului de unde se văd, în poală, urmele unei cetăţi de uriaşi şi brazda vladnică a Troianului, Miclăuş stătea în loc mârâind ca în preajmă de vânat. Voinicelul sticli ochii. Flăcăraie alburii ieşeau pe acolo din pământ şi zburau deasupra tainiţei unde stătură ascunse, atâta mare de vreme, comorile de la Pietroasa, cloşca cea vestită cu puii ei de aur; dar la lumina sclipitoare a văpăilor, vânătorul zări printre ierburi şi pietroaie căpăţâna lungăreaţă a unui dihor care cu ochii răzleţi căta drept la dânsul. Trupul şi coada, dobitocul şi le încolăcise, le făcuse ghem în faţa cotei ului, cum fac dihorii când n-au loc de scăpare în vizuinele lor de sub pământ.

Voinicul nostru era gata să azvârle într-însul ghioaga lui cu ţinte poleite, ca să-l prăpădească, când dihorul începu a chiţăi în limba lui de lighioană şi a zice:

Împărate luminate, nu-mi lua zilele toate; ia-mi-le pe jumătate, că-ţi voi da eu nestemate, chiar piatra smarandului, verdeaţa pământului!

Feciorul de împărat, aducându-şi aminte cât de bun augur îi fuseseră asemenea vorbe din graiul vulturului, lăsă ghioaga jos şi goni câinele în lături; iar lighioana, bucuroasă de a se simţi scăpată, începu să râcâie ţărâna cu labele şi scoase dinaintea voinicului o piatră de smarand, mare şi frumoasă, de strălucea verde şi că mu rată ca spicul crud al grâului, ca rodul pământului.

Atâta fu voinicului, până ce ridică de jos smarandul fermecat şi-l băgă în sân; ş-apoi de atunci înainte toate jivinele câte se târăsc prin ţărână şi câte se ascund pe sub pământ, toate îl cunoscură pe dânsul de stăpân. Viezurii cu perii suri, lungi şi drepţi ca ţepele, şi bursucii somnoroşi, care ies numai noaptea din vizuini; jderii pădureţi cu blana ruginie, deasă, moale şi frumos netezită, şi vidrele colţate de pe malul bălţilor; nevăstuicile cu trup prelung şi mlădios şi cu guşe albe, care se furişează printre răzoare, vânând cuiburi de păsărele, şi veveriţele şugubeţe cu coada vâlvoi, care sar zglobii pe crăcile copacilor ronţăind alune, ghindă şi scoruşe; pinţele cu labe scurticele la piept, iar la spate cu picioroange care, când umblă, se saltă ca lăcustele, şi căţeii pământului – de le zice şi şuiţe – care scot capul la amiazi din găuri, ca să latre la soare, apoi mişunii cei cu gropanele pline de grâne, şi şobolanii din smârcuri; toate lighioanele, până şi cârtiţele orbeţe şi aricii ghimpoşi, ba chiar şerpii, guşterii şi şopârlele, toate i se arătau lui în cale, sau ca să-l slujească la vreo trebuinţă, sau ca să piară de mâna lui, când avea plăcere de vânat. Cu dânsul vulpile îşi cheltuiau de pomană şi viclenia minţii şi iuţeala piciorului, căci de fiecare minciună a vulpii, el afla prea lesne mijloace o mie ca să-i vină de hac. Apoi şi cu ursul cel mai sălbatic el îşi făcea jucărie; fără secure, fără cuţit, el intra semeţ în vizuinea lui, se lua cu dânsul la luptă dreaptă şi întotdeauna ursul cădea mort la pământ.

Astfel prin văzduh, astfel pe sub pământ, el

era mai tare, el era mai mare; de aceea şi traiul lui era acum şi mai mult pornit pe vânătoare.

Când feciorul de împărat trecea pe dealul Balaurului, d-a stânga Slănicului, lighioana cea înfricoşată, cu o falcă în cer şi cu alta în pământ, şerpoaica, cu solzii verzi.

— Să n-o vezi, să n-o visezi – degrabă se zvârcolea, se pitula şi se afunda până la gurile iadului ca să nu o vadă viteazul vânător, să nu-i reteze cu paloşul şapte capete şi să nu-i stingă şapte suflete. Oricât de mult se silea dânsul ca să-i apuce înainte, iazma iadului pridideа cu fuga şi voinicul rămânea mereu să-şi scoată necazul pe pasările cerului şi pe lighioanele pământului. Da zi peste zi şi nu putea nimeri. Aşa mai păţi într-o noapte; şi a doua zi, de ciudă şi de mânie, se porni de pe dealul Balaurului în jos, când abia se miji de ziuă şi ajunse deodată cu zorile, când se deschideau florile, la valea stearpă şi pustie a Pâclelor de glod.

Dacă nu ştiţi şi n-aţi văzut, să vă spun eu că acolo şi-a aşezat Necuratul cazaneie cu catran şi cu smoală clocotită: pe sub pământ gâlgâie şi fierbe glodul noroios, mai rece decât gheaţa, mai negru decât ceaţa; apoi, pe guri căscate prin tot ocolul acelei văi fără de scursoare, ţâşneşte tina în sus, când de o şchioapă, când de o palmă, când de un stânjen şi mai mult; la fiecare gură împrejur s-a durat muşuroi şi balele cătrănite pe care Ucigă-l-toaca le scuipă din văgăune se scurg năclăite de-a lungul moviliţelor, se adună în nămol, se usucă de vânt, se crapă de soare şi aştern tot fundul văii cu o humă sură şi jilavă, pe care nu se prinde,

Doamne fereşte, nici troscot, nici ciulini.

Când, de pe culmea vecină, feciorul de împărat făcu ochii roată deasupra văii urgisite, el văzu o biată căprioară rătăcită, călcând cu sfială prin nămolul urâcios al mocirlei; mai departe, o fiară sălbatică, un râs sta stâlcit la pândă; părul de pe dânsul, lung şi subţire, alb şi cu pete negre, se zbârlise în sus; urechile-i ţuguiate, cu pămătufuri de peri negri la vârf, se ridicaseră drepte, şi ochii lui, vii şi pătrunzători ca ochii de femeie, scăpărau scântei. Numai în două-trei sărituri de pisică el ajunse căprioara, se agăţă cu ghearele de pieptul ei, îşi înfipse dinţii în beregată şi se gătea să-i sugă cu desfătare sângele din vine, când voinicelul învârti praştia ca să o izbească în fiară. Dar ochii râsului, care văd şi în miezul pietrelor, zăriră ce i se gătea; el se smulse de la pieptul căprioarei şi începu să latre în limba lui de fiară:

Împărate luminat nu-mi lua zilele toate; ia-mi-le pe jumătate, că-ţi voi da eu nestemate, chiar piatra rubinului, clocotirea sângelui!

Ş-acum, pentru a treia oară, feciorul de împărat iertă viaţa râsului, precum iertase pe a vulturului, precum iertase pe a dihorului; el strânse praştia pe mână, iar fiara, veselă şi mulţumitoare că scăpase cu zile, scăpără din ochii ei o piatră de rubin, mare şi frumoasă, roşie şi vie, mai roşie decât fraga muntelui, mai vie decât para focului şi întocmai ca sângele voinicului. Când o luă voinicul în mână şi o băgă în sân, pare că îi mai crescu de o şchioapă inima într-însul. De aci înainte, toată firea cu suflare era prada lui. Toate fiarele pe care iuţeala sângelui le împinge în fuga

lor a se aşterne pământului ca iarba câmpului la suflarea vântului, toate cele care trăiesc din vărsarea sângelui, toate câte din sânge îşi iau puterea şi prin sânge o şi pierd, toate se supuseră şi ele la voinţele voinicului, ca pasările cerului, ca lighioanele pământului. Dinaintea unui aşa minunat vânător, cerbii de la munte plecau a lor frunte, mistreţii cădeau împroşcaţi, capra săltăreaţă nu scăpa cu viaţă, lupii din pădure picau sub secure, iepurii fricoşi…

De va fi stat o lună sau un an, sau doi, petrecându-şi viaţa fără alte nevoi decât numai cu plăcerea şi cu mângâierea de a prinde şi de a ucide fiare pădureţe şi păsări cântăreţe, cine va şti, spună-o. Pe noi ceştia, plăieşi şi vânători de munte, atâta ne taie capul că omul la vânătoare, fie pe ger şi ninsoare, fie pe năduf de soare, nici nu prinde veste că ce timp mai este, nici nu vrea să ştie cum are să-i fie, nici nu bagă-n seamă la muncă de-l cheamă, nici că ia aminte de orice cuvinte, ci vesel omoară vremea care zboară, fără griji trăieşte, pe pământ domneşte, şi e la vânat ca şi împărat.

Acum, daţi şi dumneavoastră cu socoteala, dacă chiar nouă – nişte bieţi păcătoşi plini de trude şi de nevoi – vânătoarea ne oţeleşte sufletele şi ne răpeşte minţile, apoi ce încântic de fală şi de vitejie trebuie să fi fost pe voinicul fecior al doamnei Neagăi. Vesel şi voios la inimă, ager şi vârtos la trup, el zâmbind ieşea dimineaţa din palatele părinteşti, zâmbind se înturna seara la maică-sa înapoi. Aşa viaţă, lină şi netulburată, doar că în rai poate să mai fi gustat cineva. Dar

grijile şi mâhniciunea lăsat-au vreodată multă vreme pe om fără ca să se lege de capul lui? Firea omenească aşa este ea osândită, ca să nu plutească neîncetat uşor ca fulgul pe apă şi să nu calce mereu tot pe căi desfătate. Căci, acolo unde este poiana mai înflorită şi cu frunzări acoperită, acolo e şi cursa priponită. Dai într-însa fără ca s-o vezi; te apucă, te plodeşte şi uneori chiar de rea nu vrei să o crezi, ia să vedeţi acum în ce fel păsul avea să-l ajungă pe voinicelul nostru şi cu gingaşe amăgiri avea să-i sece puterile şi să-i stingă fericirile.

Într-o seară precum cea de astăzi, pe la apus de soare ca acum, el şezuse să se odihnească pe unul din pietroaiele măcinate de pe dealul Ulmuşorului, tocmai deasupra gârliciului de piatră, căruia îi zicem noi Grajdul Zmeilor, fiindcă acolo se adăposteau odinioară, în vremea de demult, fiarele cele aripate. Şedea el şi privea în jos cum negurile întunecau treptat văile şi culmile, când văzu trecând încetinel pe deasupra capului său o porumbiţă, uşoară şi albă ca spuma laptelui la mulsoare, ca florile crinului la raza de soare. I se făcu dor de acea păsărică şi ca s-o prindă de vie, puse mâna în sân, la zamfirul cel fermecat; dar ea, uitându-se la dânsul cu ochi dulci, fermecători, gunguni galeş în limba ei cea păsărească, şi-i zise:

Ah, voinice, voinicele, nu opri căite mele, ci te ia după-ar meu căci, cu sânul plin de dor, te cheamă să-ţi facă dar un scump, alb mărgăritar, mândra Fată a Pietrelor din valea Năculelor.

Aceste cuvinte, aşa dulce şoptite, deşteptară

în inima voinicului un freamăt necunoscut; în sânul lui se aprinseră dorinţe nedesluşite, pe care până în ceasul acela nici în vis nu le încercase. Fără de a mai sta să cugete, el se rădică iute în picioare; sângele i se încinsese ca focul prin vine; pieptul îi zvâcnea; în tot trupul simţea un avânt neînstrunat ce-l pornea să meargă supus şi ascultător la chemarea porumbiţei. Urmărind cu piciorul pe uscat zborul ei lin, cumpătat, el scobora văi, suia dealuri, străbătea păduri, trecea lunci şi pâraie, şi de ce umbla, pare că mai uşor păşea.

Când raza cea mai târzie a soarelui se prelungea sfiaţă pe foiţele ierbii înflorite din poiana de sub stâncile Năculelor, păsărică se opri pe o răsură îmbobocită şi cu grai dulce cântător strigă aşa:

Tu ce plângi în stâncă la umbră adâncă, ieşi acum din piatră, albă, dalbă fată, vie şi frumoasă, blândă, răcoroasă, cu chip luminos, cu trup mlădios, cu păr aurit, pe umeri leit; ieşi, fată din piatră, să te vadă-odată, scumpul tău ursit, căci iată-l sosit!

Ca un vis, ca o părere, se coborî de pe stâncă mândra albă fată, naltă, mlădioasă ca o trestioară, cu părul de aur, cu ochi de balaur, ruptă din soare întocmai ca Ileana Cosânzează. De frumoasă ce era, de albă ce s-arăta, la soare puteai căta, iar la dânsa ba! Cine-i vedea mersul, cine-i zărea chipul, cine-i auzea glasul, nu putea să o privească şi să nu o îndrăgească, nu putea să o audă şi să nu i se încreză. Cu zâmbet gingaş pe guriţă, cu ochi galeşi şi pătrunzători, venea mândra cam

descinsă, păşind uşor şi legănat prin iarba moale şi deasă a pajiştei. Ea se opri dinaintea voinicului şi, arătându-i între degeţele un bob mărunţel de mărgăritar alb, curat şi luminat ca laptele la mulsoare, ca floarea crinului la soare, ca dragostele de fată mare, ea, cu viers dulce femeiesc, care mai lesne decât săgeata străpunse inima voinicului, îi grăi, râzând, aşa:

Dă-ţi-l-aş şi nu l-aş da, că mă tem, îl vei uita când ia vânat te tot plimbi!

Ba l-aş da, de vrei să-l schimbi cu piatra zamfirului, limpezimea cerului, cu piatra smarandului, verdeaţa pământului, cu piatra rubinului, clocotirea sângelui.

Feciorul de împărat rămăsese uimit ca dinaintea unei năluciri încântătoare. Nu ştia bine dacă este deştept sau dacă visează. Nu-i venea să dea crezământ nici vederilor, nici auzului; şi cu toate acestea, zâna ce-i sta în faţă îl privea cu ochi fermecători, aruncând prin tot trupu-i când aburi fierbinţi, când flori de gheaţă; vorba ei îi răsuna până în suflet, dulce şi înduplecătoare. Pe când ea căta la dânsul şi zâmbea, lui i se năluceа pare – că câmpul înflorise şi cerul se luminase, iar când ea deschise gura ca să-i vorbească, pentru dânsul munţii răsunară, apele se tulburară, brazii se scuturară, codrii se treziră, frunzele şoptiră, stelele sclipiră şi în loc se opriră. Atunci, viaţa să i-o fi cerut dânsa, gata şi bucuros era el să i-o dea, numai ca mereu să poată privi la ea, numai ca în veci să o poată auzi. Degrabă scoase din sân câteşitrele nestemate fermecate, care până atunci fuseseră şi toată puterea şi toată bucuria lui, şi,

fără să se mai gândească, fără să se îndoiască, le aruncă cu mulţumire în poala drăgălaşei copile. Buzele ei fragede şi rumeioare se răsfoiră într-un râs de nebunatică bucurie şi, apucând mărgăritarul între dinţii ei albi şi mărunţi ca şi bobul nestemat, îl puse binişor pe buzele voinicului, într-un dulce şi lung sărutat. Atunci umbrele călduroase şi bălsămite ale nopţii de vară ascunseră în negură şi în tăcere pe fericiţii miri; singură porumbiţa cea albă îi dezmierda prin întuneric, când cu vesele cântări, când cu blânde văietări; dar când răsăriră zorile, deodată cu florile, porumbiţa amăgitoare şi la dragosti îndemnătoare, peste ţări şi peste mări zburase, prin văzduh se depărtase, fugind ca să nu mai vie şi luând cu sine în vecie scumpul, feciorescul dar, bobul alb de mărgăritar.

Zile şi nopţi, luni şi săptămâni trecură. Feciorul de împărat şi Fata din piatră trăiau înstrăinaţi de lume, singurei singurei, el numai cu dânsa, ea numai cu el, şi altă grijă nu purtau, altă plăcere nu gustau decât ale dragostelor lor. Cercuind lumea întreagă în poieniţa înflorită şi cu frunzări acoperită de sub Pietrele Fetei, voinicul năpustise codrii, urâse izbânzile vieţii sale de mai nainte. Vânătoarea era uitată; inima lui se scălda acum toată în dezmierdări nouă şi necumpătate. Păsări, fiare şi lighioane trăiau de el oropsite; toate se înstrăinaseră şi se lepădaseră de al lor zburdalnic stăpân; niciuna nu-l cunoştea, niciuna nu-l mai asculta; dar nici lui, nesocotitul, de ele nu-i mai păsa. Arcul şi săgeţile, ghioaga şi praştia stau aruncate la pământ; rugina şi putregaiul se

lipiseră de ele şi le rodeau puterea. Aşa feciorul de împărat, uitând vitejia vânătorească, uitând şi casa părintească, şedea ziua şi noaptea lungit pe covoare cu capul în poala copilei, se uita cu ochii în ochii ei, îi sorbea suflarea după guriţă şi-i cerea mereu să-l dezmierde cu cântecele ei:

Cântă-ţi, mândro, cânticul, că mi-e drag ca sufletul!

Cântă, scumpul meu odor, ici cu tine-aş vrea să mor!

Dar muierea tot muiere! Dă-i ce-ţi cere, că o să te certe de ce i l-ai dat. Cu încetul, cu încetul, începu fata a lua seama că sufletul voinicului se înmuiase la dogoreala dragostelor femeieşti; acum îi părea rău şi-i venea ciudă că iubitul ei nu mai era ca mai înainte, vitejelul plaiurilor, căruia lumea îi zicea cu laudă: Feciorul de împărat cel cu noroc la vânat! în zadar îi cânta ea, cu viers dulce femeiesc, mândru cântec haiducesc; în zadar îl ruga să se trezească din traiul lânced şi trândav în care îl cufundase viaţa de iubire; în zadar îl tot îndemna ca să iasă cu dânsa din pustietate, ca s-o ducă să vadă lumea. El în braţe o strângea, dulce mi şi-o dezmierda şi aşa îi tot vorbea:

Facă lumea ce va face, noi trăim aci în pace, cumn-e drag cum ne place!

Zică lumea ce va zice; fericirea de aice tot nu poate să ne-o strice!

Spună lumea ce-o voi, noi aci cât vom trăi fără griji ne vom iubi.

Dar urâtul, urâtul cel pocit, boala cea fără de crezământ, care din plăceri trezite încolţeşte, sufletul îl amărăşte, cu doruri se hrăneşte şi la noi

plăceri râvneşte, urâtul cel urgisit, care usucă şi topeşte, mereu şi necurmat în inima copilei se prefira şi pe fiece zi mai adânc o pătrundea, în ea zilnic se-ncuiba, mai amarnic o rodea. Feciorul de împărat vedea şi simţea toate; dar leac sieşi nu-şi ştia găsi.

Fata umbla mai adesea razna prin păduri şi prin livezi cu fruntea înnorată, cu faţa lăcrimată şi când se întorcea la soţul ei şi-l găsea văitându-şi tristeţea, lungit sub tulpina brazilor, ea îi zicea plângând şi suspinând:

Scoală, dragă, scoală, frate!

Nu mai tot zăcea pe spate, că mi-am urât zilele, mutând căpătâiele, când la cap, când la picioare, când la umbră, când la soare.

Of, dragă, iubita mea!

Nu pot, nu pot, vrea, boala mea nici că s-o duce pân ce tu nu mi-iaduce mură a/bastră şi amară, sloi de gheaţă-n miez de vară.

Of, dragă, iubitul meu! Ajută-ţi-ar Dumnezeu!

Eu toţi munţii i-am călcat, mură a/bastră n-am aflat, sloi de gheaţă n-am găsit, că pământu-i încălzit.

Feţişoară din Buzău, mură-albastră-i ochiul tău care mă ucide rău; sloi de gheaţă netopită e chiar inima-ţi răcită şi de mine dezlipită.

Când ajunge inima să fie sleită de dragoste, apoi curând piere şi mila. Fata din piatră, sătulă şi de pustiul munţilor şi de iubirea singuratică, visa acum noaptea şi se gândea zi uliţa întreagă la locuri desfătate şi pline de lume, la oraşe cu zgomot, cu petreceri şi cu veselii, la cetăţi unde toţi să cate la dânsa cu dor şi cu drag, şi dânsa cu

mândrie la toţi să se arate frumoasă şi împodobită în haine trufaşe şi în pietre nestemate. Destul, destul îşi închisese ea tinereţele în depărtări, de lume înstrăinată; destul gustase plăcerea iubirilor tăinuite. Acum inima-i zbura ca fluturele după lumină; sufletul ei cerea zgomotul veseliilor, strălucirea averilor, vâlva trufiilor. Astfel de dorinţe îi frământau mereu minţile şi ştim cu toţii că ce se naşte în cap de muiere, într-însul neistovit nu piere.

Într-o dimineaţă, când feciorul de împărat se trezi din somn, îngreuiat de lingoare şi de inimă rea, Fata din piatră pierise de lângă dânsul. O aşteptă să vină la amiazi, o aşteptă să vină seara; dar umbra molifţilor se aşternu încetinel d-a lungul pajiştei, scăzu şi crescu iarăşi, dovedind scurgerea vremii, şi nimeni, nimeni nu veni…

Atunci pricepu dânsul că copila a fugit şi în păduri l-a năpustit; atunci văzu că puica a zburat, s-a dus şi pe dânsul l-a răpus. Atunci înăuntrul lui se făcu adânc întuneric; în piept, inima-i zdrobită se încolăcea ca crâmpeie trunchiate de şarpe veninos. Ziua la soare, el se frământa în durere; noaptea la stele, din ochi îi picura izvor de plânsoare şi la tot ceasul, noaptea ca şi ziua, ziua ca şi noaptea, glasul lui duios răsuna prin codri: „Doamnă a inimii mele, stăpână a acestor locuri! De ce m-ai părăsit? Unde te-ai dus? Ah, unde?…” îşi aducea aminte d-ale ei dalbe frumuseţi, d-ale ei dulci cântări, de zilele fericite pe când glasul munţilor şi al apelor răspundea cu vesel susur la glasul copilei, pe când ea umbla legănându-se, gingaşă şi uşoară, pe verdeaţa livezilor, pe când

ea, tremurând, scutura de pe cosiţele-i bălaie zăpada mai puţin albă decât pieliţa ei. Atunci inima lui, cu suspine, întreba în zadar pe codri şi pe stânci: „Unde şi în ce ţară va mai fi acea mândră floare, acea drăgăstoasă româncă, cu faţa albă ca crinul, cu glas încântător de zână?... Numai râul acuma, numai apele când se clătesc, răspund cu vuiet la gemetele mele... Ah! unde mai sunt, stăpâna mea dorită, ah! unde mai sunt chiar şi viscolele de odinioară?” Dar toată jalea lui era în deşert; ce-a fost verde s-a uscat, ce-a-nflorit s-a scuturat. Într-acele plaiuri, în care el găsise mai întâi mulţumirea vânând şi prinzând cu nepăsare păsări de pe cer şi fiare de pe pământ, în acele dumbrăvi unde apoi îşi aflase fericirea la sânul drăgălaşei fecioare, acum totul era veşted, totul era ofilit, totul se îmbrăcase într-un giulgiu de ger şi întristare. El cercă să ridice de la pământ arcul şi săgeţile, ghioaga şi praştia; dar armele erau ruginite, puterile-i erau slăbite, ochiul vedea tulbure la ţintă, braţu-i nu mai ştia să nimerească ţelul. Deodată cu nestematele pierduse şi farmecul lor puternic. Fata din piatră le luase cu dânsa ca să facă cu ele cercei şi ghiordane; iar el, sărmanul, el îşi aducea atunci aminte, cu dor şi cu jale, despre locul unde se născuse, despre căminul unde crescuse, despre măicuţa dulce care pe sânul ei îl legănase, despre toate bunurile, toate averile şi toate mulţumirile pe care le pierduse. El se îngrozea văzându-se ajuns a rătăci, ca un suflet călător şi fără tărie, prin locaşele sălbatice ale fiarelor, a cerca prin codri şi prin pustii năluca fericirilor, şi inima-i sângera, risipită în târzii şi

zadarnice căinţe.

IOAN SLAVICI

Păcală în satul lui

I SE URÂSE ŞI LUI PĂCALĂ să tot umble răzleţ prin lume, aşa fără de nicio treabă, numai ca să încurce trebile altora şi să râdă de prostia oamenilor. Se hotărî dar să se facă şi el om aşezat ca toţi oamenii de treabă, să-şi întemeieze casa lui, să-şi agonisească o moşioară – vorbă scurtă – să se astâmpere odată.

Şi fiindcă românul zice că nu e nicăieri mai bine ca în satul lui, Păcală se întoarse şi el în satul lui şi începu, cum încep toţi oamenii care n-au nimic, adică făcu ce făcu de-şi agonisi o viţeluşă şi o trimise la păşune la izlazul satului.

Căci aşa se face averea.

Păscând, viţeluşă se face viţea, viţeaua se face junincă, juninca se face vacă, vaca fată, iar vaca cu viţelul o vinzi, ca din preţul ei să cumperi şapte viţeluşe şi să le trimiţi şi pe ele la păşune în izlazul satului.

De ce e oare izlazul izlaz, dacă nu pentru ca să-l pască viţeluşele oamenilor?

Păştea dar viţeluşa lui Păcală, păştea, şi cu cât mai mult păştea, cu atât mai vârtos creştea, încât nu era în tot satul viţea care s-o întreacă, iar când ajunse şi ea viţea, nici junincile nu se puteau potrivi cu ea.

— Măi! ziceau vecinele lui Păcală, ce lucru să mai fie şi ăsta! Viţeaua asta le întrece pe toate! Ce-i va fi dând oare să mănânce? Ce soi o fi de creşte aşa de frumos?

Nu era nici soiul vreun soi deosebit, nici

hrana mai de-a cătarea[2]; viţeaua era însă viţeaua lui Păcală, iar Păcală îşi căuta de treabă, n-avea vreme s-o mai păzească şi să nu rupă câteodată şi din holdele oamenilor.

Ajungând junincă, viţeaua lui Păcală se făcu stăpână pe întregul hotar. Umbla şi ea, cum umblase şi stăpânul ei mai-nainte de a se fi astâmpărat şi unde n-o căutai, acolo dedeai de ea, mai prin lanul de grâu, mai prin porumbişte, mai ştie bunul Dumnezeu pe unde, fără Păcală li se plângea oamenilor că prea i s-a făcut răzleaţă juninca şi că are treabă şi nu poate umbla după ea.

Nu-i vorbă, oamenii s-ar fi plâns şi ei, dar nu mai aveau cui să i se plângă, când Păcală îi luă pe dinainte şi li se plângea de te prindea mila de el.

Când văzură dar că juninca lui Păcală în curând are să fie vacă, oamenii se puseră pe gânduri. Ştiau ei cum au să urmeze lucrurile mai departe. Vedeau parcă cele şapte viţeluşe, cum se fac viţele, juninci, cum ajung în cele din urmă vaci şi ele, şi cum le vinde Păcală şi pe ele şi se întoarce de la târg cu o spuză[3] de viţeluşe, toate flămânde, toate pornite din fire să se facă viţele, juninci şi vaci în cele din urmă.

— Măi! strigară ei, ăsta ne mănâncă şi urechile din cap cu viţeluşele lui, ne seacă, ne face întregul hotar bătătură.

Dar ce putea să-i facă lui Păcală? El nu era de vină şi avea treabă, nu putea să-şi piardă vara

---

2 De-a cătarea - deosebită.

3 Spuză - o mulţime.

umblând după coada junincei.

Se sfătuiră dar între dânşii şi iar se sfătuiră, se tot sfătui că, până ce ajunseră a se dumeri că toată carnea pe care a pus-o viţe la şa, ca să se facă viţea şi din viţea junincă, e carnea adunată din nutreţul de pe hotarul lor, adică după toată dreptatea carne din carnea care ar fi fost să fie a lor şi numai pielea e a lui Păcală, fiindcă piele avusese juninca şi când venise ca viţeluşă în sat.

Dumeriţi odată astfel, tăiară juninca, îi luară carnea şi o mâncară, iar pielea o aruncară peste gard în curtea lui Păcală.

Nu-i vorbă, a fost cam scurtă socoteala aceasta, dar în satul lui Păcală multe se întâmplă.

Păcală – de! Ce să facă?

Dacă ar fi voit, ar fi găsit el ac pentru cojocul sătenilor; el însă nu voia. Avea tragere de inimă pentru oamenii din satul lui. Nu! Pe oamenii din satul lui nu putea elsă-i încurce, cum ar fi încurcat – a bunăoară – pe oamenii din satul lui Tândală.

Întinse dar pielea să se usuce, iar după ce se uscă, o luă în vârf de băţ şi plecă cu ea la târg, ca s-o vândă.

Aşa ajunse Păcală iar pe drumuri.

Se duse şi tot se duse mereu, de dimineaţă până la prânz şi de la prânz până seara. Când era pe înserate, el se opri într-un sat de la marginea drumului şi se uită împrejurul său, ca să-şi găsească vreo casă la care să mâie, vreo văduvă ori vreo femeie, al căreia bărbat nu-i acasă.

Nu poate că – Doamne fereşte – ce, dar Păcală, ca om umblat prin lume, ştia că sunt fricoase femeile, li se urăşte aşa singure şi sunt

bucuroase de oaspeţi numai ca să ştie că e peste noapte picior de om la casa lor.

Şi găsi Păcală chiar mai la marginea satului o femeie, al cărei bărbat se dusese la pădure să aducă lemne. Nu-i vorbă, muierea îi spunea mereu că teacă, că pungă[4], că nu-i bărbatul acasă, că ce va zice lumea; Păcală ţinea şi el să rămână aşa într-irn unghi al casei, într-un şopron, în pridvor, unde o fi, numai ca să nu fie casa pustie. N-avu biata muiere încotro, trebui să-l primească, dar îi şi spuse să se culce şi să doarmă, c-o fi ostenit de drum, sărmanul de el!

— Ce-o să mai fie şi asta?! grăi Păcală.

El ştia că muierile sunt şi vorbăreţe, şi doritoare de a le şti toate câte sunt în cer şi pe pământ; iar muierea aceasta nici nu-i povestea nimic, nici nu-l întreba de unde vine, cum a umblat, ce-a mai făcut, ce mai ştie… Aici trebuia dar să fie ceva la mijloc, şi Păcală, în loc de a dormi, trăgea când cu ochiul drept, când cu cel stâng, ca să vadă cele ce se petrec în casă şi împrejurul casei.

Nici nu se înseră bine, şi muierea începu să fiarbă, să frigă, să coacă, să gătească la fel de fel de mâncări şi plăcinte, şi un purcel fript, şi o coastă opărită, cu varză călită. Şi apoi rachiuri şi apoi vinuri. Ospăţ, nu alta.

N-ar fi fost Păcală om păţit, dacă n-ar fi ştiut că toate acestea nu pentru bărbatul ei le făcea muierea cea harnică, fiindcă mai era şi ea gătită ca de nuntă.

---

4 Că teacă, că pungă - ba una, ba alta.

Nici nu le făcea pentru bărbatul ei, ci pentru vornicul[5] satului, pe care-l aştepta nevasta cum îşi aşteaptă fetele mari peţitorii, ieşind mereu în uşă şi în portiţă, ca să vadă dacă vine, dacă nu mai vine, dacă întârzie, dacă soseşte.

Nu care cumva să creadă cineva că – Doamne fereşte ce! Nul Ci fiindcă vornicul era cel mai de frunte om în sat şi nu putea să-l primească la casa ei ca pe orişicine, iar peste zi vornicul, om cu multe treburi, nu putuse să vie, ci le făcea cinstea acum – mai pe seară.

Era gata nevasta cu toate: purcelul era frumos şi rumen de-ţi pocnea şoricul în dinţi, costiţele erau opărite, varza era călită, plăcintele abureau, rachiul era aşezat pe masă, vinul stetea în apă rece – nu mai lipsea decât dumnealui, vornicul. Numai vornicul lipsea, când deodată – să te miri, nu alta – se întoarse bărbatul. I se frânsese, sărmanul de el, o osie în drum, şi nu-i rămăsese decât să se întoarcă, să pună altă osie la car şi să plece mâine din nou la pădure.

Muierea bună şi credincioasă îşi cunoaşte bărbatul după mers, din tuşite şi strănuturi, ba chiar şi din pocnetul biciului, iar nevasta la care îşi luase Păcală conac[6] era şi ea muiere bună şi credincioasă. Ea îşi cunoscu bărbatul din scârţâitul roatelor de la car, iar scârţâitul roatelor se auzea de departe, destul de departe pentru ca o muiere harnică, precum era dânsa, să-şi rânduiască treburile.

---

5 Vornic - în trecut, om ales să se ocupe cu treburile satului.

6 Conac - aici cu sensul de adăpost, gazdă.

Ea luă purcelul cel frumos şi rumen şi-l ascunse iute-iute după cuptor, luă plăcinta şi o puse iute-iute pe cuptor, luă costiţele cu varză călită şi le vârî în cuptor, mai vârî tot iute-iute şi rachiul sub perna de la căpătâiul patului, iar vinul sub pat, şi pe când carul cu boii intra în curte, toate erau în cea mai bună rânduială.

Nu poate că, Doamne fereşte, ce! – dar de! tot era mai bine să nu afle bărbatul.

Văzându-se acasă, bărbatul, ca tot omul păgubaş, începu să se plângă, nevasta, ca toată muierea bună şi credincioasă, îl mângâia cu vorbe bune, iar Păcală, ca tot omul cumsecade, ieşi şi el din unghiul lui, ca să-i spună stăpânului de casă că e şi el aici, să-i ceară iertare că a îndrăznit şi să-l mai roage şi pe el de conac.

— Fă muiere, grăi bărbatul după ce se mai încălzi în cuibul lui, mie mi-e foame; n-ai tu ceva demâncare?

De! Ce să-i faci? Omul flămânzeşte la drum. Nu-i vorbă, mai era în traistă merindea pe care o luase la drum; dar acasă la el omul nu mănâncă bucuros merindea cu care se întoarce din drum.

— Vai, săraca de mine! răspunse nevasta. Dar de unde să am? Eram să te aştept pe mâine. O să-ţi fac însă o mămăliguţă bună ca s-o mănânci cu o zămuţă de usturoi.

— Mămăliguţă să fie! grăi bărbatul.

Când e flămând, omul se bucură şi de mămăligă.

Om umblat prin lume, Păcală ştia că o să-l poftească şi pe el la cină, ca să mai steie de vorbă, şi nici că-i părea rău lui Păcală, fiindcă tot drumeţ

era şi el, tot flămând – ca orişice om sosit din drum. Şi cum steteau de vorbă în vreme ce nevasta gătea mămăliguţa, Păcală, care nu era cap sec, se gândea mereu cum să facă el ca să nu mănânce mămăligă, ci purcel fript, frumos şi rumen de-ţi pocneşte şoricul în dinţi, costiţe cu varză călită şi plăcinte de cele bune; cum ar face ca să bea o gură de rachiu şi să guste măcar o dată din vinul cel vechi.

Şi lasă pe Păcală, că nu e nici el de ieri, de alaltăieri! Simţise odată mirosul – şi grija lui mai departe.

Ca om drumeţ îşi ţinea băţul la îndemână, iar pielea cea de junincă, marfa lui, toată averea lui, îi era la picioare.

El se încruntă odată şi trase cam pe furiş cu băţul în piele.

Bărbatul se cam mira că ce va fi având cu pielea, dar nu zise nimic. Al lui era băţul, a lui era pielea: treaba lui era ce făcea cu ele.

Peste câtva timp, Păcală iar trase una cu băţul, ba mai se şi răsti la piele:

— Ţine-ţi gura, slute!

Bărbatul iar tăcu.

Păcală dete a treia oară şi acum se răsti şi mai rău.

— Ce ai cu pielea aceea? întrebă omul nostru.

Păcală mai dete din umăr, mai se codi, mai se rugă de iertare, că nu poate să spună.

— Apoi, grăi el cam cu anevoie în cele din urmă, piele-ar fi de piele, dar, aşa cum o vezi, nu e piele, cuproroc, care ştie toate cele neştiute şi vrea mereu să spună lucruri de nespus.

— Şi ce vrea să spună? întrebă mirat bărbatul.

— Uite! grăi Păcală şi puse urechea la piele. Mare minune! zice să cauţi la căpătâiul patului, c-o să găseşti rachiu.

Bărbatul căută şi găsi.

— Mare minune! Cine l-o fi pus oare?

— E tainã!... răspunse Păcală. Asta nu se poate şti.

— Şi ce mai zice prorocul?

— Să cauţi după cuptor, că vei găsi un purcel fript, zise Păcală, după ce puse iar urechea la piele.

— Auzi dumneata lucru ciudat! Ce mai zice prorocul?

— Caută sub pat, că găseşti vinul.

Astfel înainte – până ce nu ieşiră la iveală costiţele şi plăcintele, încât numai de-un drag să te uiţi la masa încărcată şi să te aşezi la ea.

Se mira bărbatul, se mira mai vârtos nevasta, s-ar fi mirat satul întreg, dacă ar fi fost de faţă; numai Păcală nu se mira, fiindcă el îşi cunoştea marfa şi ştia de ce e bună.

— Apoi de! zicea el mereu, ăsta-i proroc, nu fleac, şi-ţi scoate şi cârtiţa din fundul pământului!

Va fi fost ori nu aşa, destul că Păcală s-a săturat ca un paşă turcesc, încât abia-l mai ţineau curelele.

— Bună treabă prorocul ăsta! grăi bărbatul nevestei, după ce se sătură şi el. Nu cumva ţi-e de vânzare?

— Doamne fereşte! îi răspunse Păcală. Cum aş putea eu să vând un lucru ca acesta? Se poate?

— Dar dacă ţi-aş da un preţ bun?

— Auzi vorbă! Preţ bun! Un proroc ca ăsta e lucru nepreţuit!

Doritor cum era de a se hrăni bine şi de a şti totdeauna cele ce se petrec în casa lui, omul nostru îl apucă pe Păcală la târg. Îi dete la început o pungă de galbeni, apoi două, apoi trei şi aşa mereu înainte până la şapte pungi, bani frumoşi chiar şi pentru un om mai bogat decât Păcală.

— Fiindcă văd că ţii cu orice preţ să cumperi prorocul, grăi Păcală, muiat, o să-ţi fac după dorinţă, dar nu pentru bani, ci fiindcă m-ai primit în casă, m-ai poftit la masă şi mi-ai zis o vorbă bună. Noroc să ai de ea!

Aşa grăi Păcală şi-i dete pielea cea de junincă, pentru ca să ieie cele şapte pungi de galbeni – mulţi bani chiar şi pentru un om mai bogat decât Păcală. Şi nu era pe lumea aceasta om mai fericit decât bărbatul nevestei, fiindcă putea de aici înainte să ştie toate cele ce se petrec în casa lui şi să se mai şi hrănească bine.

Iar Păcală, după ce-şi vându pielea şi puse bine banii, se culcă să doarmă, că avea drum lung până acasă în satul lui.

Ziua următoare îşi luă Păcală rămas bun şi plecă iar acasă.

Şi cum mergea pe drum şi cum se simţea aşa încărcat de bani, cum nu mai fusese niciodată în viaţa lui, îşi puse tare şi cu adevărat de gând, că de aici înainte nu mai vâşcă[7] nici la dreapta, nici la stânga, ci merge drept înainte; nu mai umblă cu

7 A vâşca - a se mişca.

minciuna, nu mai caută să tragă folos din partea altora, nu! nu! nu! – ci se face om ca toţi oamenii, care vreau să aibă obrazul curat, se astâmpără, se pune în rând cu fruntea satului.

Numai dacă n-ar fi fost la mijloc muierea cea harnică. Ea, sărmana, nu mai avea astâmpăr, şi parcă i se surpa casa în cap când se gândea că prorocul a rămas în paza ei. Nu poate că Doamne fereşte ce! – dar muierile sunt fricoase şi nu prea se simt bine când se află aproape de nişte lucruri cum era pielea lui Păcală.

Ea făcu dar ce făcu şi-şi trimise bărbatul iar la pădure, apoi, după ce rămase ea singură, puse, ca muiere harnică ce era, furca în brâu şi porni în urma lui Păcală şi grăbi şi alergă, ca să-l ajungă şi să-l întrebe ce are să facă şi cum să dreagă, ca să facă din piele, piele ca toate pieile, şi să-şi ieie darul prorociei?

Păcală, de! Ce să facă şi el?! De pagubă se fereşte omul, dar de câştig niciodată: mai luă şi de ia femeie şapte pungi şi îi spuse că n-are decât să opărească pielea cu apă de izvor strecurată prin o sită deasă, şi-şi urmă calea ca şi când nimic nu i s-ar fi întâmplat.

— Acum zău că mă fac om aşezat, încât o să ajung chiar vornic în satul meu! grăi el după ce sosi acasă.

Se şi făcu.

Îşi zidi, Doamne, o casă frumoasă de nu mai era în tot satul casă ca a lui – colea cu pridvor aşezat pe stâlpi şi cu cerdac mare – îşi cumpără pământuri, car cu patru boi, cal de călărit, vacă cu lapte, oi de prăsilă – în sfârşit – toate câte se cuvin

la casa unui om cu dare de mână, toate erau ia casa lui Păcală.

Şi nu era în sat om mai aşezat decât Păcală.

Numai oamenii din satul lui dacă n-ar fi fost tocmai aşa de proşti cum erau!

Văzând cum zideşte Păcală, cum cumpără, iar cumpără şi tot cumpără, cum dă mereu, fără ca să ieie, vecinele începură să şoptească între dânsele şi sătenii deteră cu socoteală că va fi având mulţi bani Păcală şi că banii aceştia îi va fi găsit undeva, îi va fi căpătat ori îi va fi luat de la cineva. Destul că voiau să ştie de unde are Păcală banii.

— Măi Păcală, îl întrebă dar unul dintre oameni, dar tu de unde ai atâta spurcăciune de bani, de tot dai şi nu mai sfârşeşti?

Păcală şedea în cerdacul casei cu pipa în gură şi privea la carul cel cu patru boi, care intra în curtea cea largă şi plină.

— De unde am atâta ban? răspunse el. De unde, păcatele mele, aş putea să am dacă nu din preţul moşiei, pe care am vândut-o?

— Ce moşie, măi Păcală, că tu n-ai avut moşie?!

— Apoi vorbă?! Dar pielea junincei a cui a fost, măi?! N-a fost a mea? Asta mi-a fost toată averea: am vândut-o şi am luat bani, ca să-mi fac altă avere în locul ei.

— Atâţia bani pentru o piele de junincă?

— Măi, dar greu mai eşti de cap! grăi acum Păcală, care ţinea să nu mai umble cu minciuna. Nu înţelegi tu că juninca aceea era junincă de prăsilă? Dacă o mai ţineam, făta şi viţelul creştea şi el se făcea vacă şi aveam două vaci, şi două vaci

fătau doi viţei şi se făceau patru vaci, iar din patru vaci se fac opt, din opt şaisprezece şi cu timpul o întreagă cireada de vite. Aşa se face socoteala când mergi la târg şi ştii cum să-ţi vinzi marfa. O avere întreagă nu se vinde numai iac aşa!

Omul dete din cap, şi deteră din cap şi se puseră pe gânduri toţi oamenii din satul lui Păcală.

Aveau şi ei viţele de prăsilă. De ce adică numai Păcală să-şi vândă pielea cu preţ? De ce să fie ei mai proşti decât dânsul? De ce să deie o avere întreagă pentru un preţ de nimic?

Se puseră dar degrab, îşi tăiară cu toţii junincile de prăsilă, mâncară cât putură din carnea lor, iar pieile le duseră la târg să le vândă şi ei, cum a vândut şi Păcală pe a lui.

Numai că nu se nimereşte totdeauna şi nu ştiu toţi oamenii să-şi vândă marfa ca Păcală. Degeaba spuneau ei că pielea e de junincă de prăsilă, căci nimeni nu voia să le deie preţul la care râvneau, şi s-au întors ca vai de ei acasă.

Vai de ei! Dar vai şi de Păcală! Când se văzură şi cu paguba şi cu batjocura, oamenii se adunară iarăşi, se sfătuiră şi tot se sfătuiră între dânşii, că ce să facă şi ce să dreagă, ca să scape de Păcală, fiindcă nu mai rămânea nicio îndoială că-i va prăpădi pe toţi dacă va mai rămâne cu zile.

— O să-şi deie foc la casă, ca să ne dăm şi noi ale noastre, grăi unul dintre cei mai prevăzători.

— O să-şi frângă vreun picior, ca să ne frângem şi noi pe ale noastre! grăi altul.

— O să sară în fântână, ca să sărim cu toţii după el! strigară cu toţii.

Nu mai rămânea nicio îndoială că trebuiau să scape de el, dacă nu voiau să piară cu toţii ca vai de ei.

Dar cum să scape? Asta era vorba.

Să-i taie boii, şi vaca, şi oile, şi calul de călărit, să-i deie foc la casă şi să-l gonească din sat? Asta s-ar fi putut. Dar cine putea să ştie dacă nu se va mai întoarce?

Trebuiau să-i stângă lumina vieţii: numai aşa erau scăpaţi, cu adevărat scăpaţi de el.

Luară dar hotărârea să-l omoare pe Păcală: fiind însă că nu voiau să facă nici vărsare de sânge, nici moarte de om chiar cu mâna lor, se sfătuiră din nou între dânşii, şi după mult sfat au chibzuit să-l arunce în Dunăre, unde va fi apa mai adâncă, pentru ca nici neam din neamul lui să nu mai poată ieşi la lumina zilei.

Şi dacă tot ar scăpa Păcală chiar şi din fundul Dunării?

Asta era! Şi dacă tot ar scăpa!? Ce era atunci?!

Nu mai rămânea nicio îndoială că trebuia să facă ce vor face, ca Păcală să nu poată scăpa, dar deloc să nu poată scăpa.

Se puseră dar din nou şi se sfătuiră, şi după multă sfătuire mai chibzuiră să-l bage pe Păcală într-un sac, să strângă bine gura sacului şi să lege sacul, cu Păcală cu tot, de o piatră de moară, pentru ca piatra de moară, rotundă cum este, să meargă de-a dura până în fundul Dunării şi să ducă şi sacul cu Păcală.

Înţelegându-se astfel ei, toţi oamenii din satul lui Păcală, cu mic cu mare, cum erau, luară sacul,

luară sfoară pentru gura sacului, luară funia ca să lege sacul de piatră, luară cea mai mare din pietrele de moară pe care le putură găsi cale de trei zile de jur-împrejur şi porniră cu mic, cu mare, cum erau, asupra casei lui Păcală, ca să-l ia, să-l ridice, să-l ducă şi să nu se oprească cu el decât în fundul Dunării.

Păcală şedea cu pipa în gură în cerdacul casei şi se uita la carul cei cu patru boi, care intra în curtea lui cea largă şi plină – şedea Păcală cu pipa în gură şi se uita, când se pomeni cu satul întreg, mic şi mare, de nu mai încăpea în curtea cea largă a lui.

Ce să facă? Sărmanul de el, ce să facă?! Nu-i rămânea decât să se dea prins şi legat, dacă n-a putut să rămână pe unde fusese mai înainte, ci l-a pus păcatul să se întoarcă în satul lui – să se facă om aşezat şi să nu mai umble cu minciună. Dar o viaţă are omul şi o moarte.

— Mi-a fost, se vede, rânduit, grăi Păcală, să mor în satul meu ca om de treabă.

Căci mai de treabă de cum era nu se putea face Păcală; asta o simţea şi el.

Îi părea cu toate aceste cam rău că trebuia să moară tocmai acum, când avea şi el casa lui, masa lui, carul lui cu patru boi, curtea lui largă – şi ar fi voit Păcală să scape, dacă se poate fără minciună, căci era hotărât odată să nu umble cu minciuni; dar nu se putea, fiindcă oamenii erau neînduraţi şi vicleni.

Se lăsă dar Păcală, se lăsă, fiindcă n-avea încotro, să-l vâre ca pe un motan în sac, să-l ia pe sus şi să-l ducă la pierzare.

El în frunte, piatra de moară după el, fruntea satului în urmă şi satul întreg, cu mic, cu mare, mai în coadă, ieşiră din curtea cea largă, trecură prin sat şi o luară peste câmpul nisipos drept spre Dunărea cea mare şi adâncă.

— Staţi, măi! strigă cel mai cu socoteală dintre oamenii din satul lui Păcală.

Se opriră în loc cu toţii, cu mic, cu mare, cum erau.

— Am uitat un lucru, grăi omul cel cu socoteală.

— Ce am uitat? întrebară ceilalţi.

— Prăjina, ca să căutăm fundul Dunării.

— Aşa-i, ziseră oamenii din satul lui Păcală, am uitat prăjina, ca să căutăm fundul Dunării.

Îl aveau acum pe Păcală: cum puteau ei să-l arunce, fără ca să ştie unde-aruncă?

Se întoarseră dar în sat, căutară cea mai lungă dintre toate prăjinile şi numai apoi îl duseră pe Păcală la Dunăre – prăjina în frunte, sacul cu Păcală, piatra de moară, fruntea satului şi apoi satul întreg, cu mic, cu mare, cum erau.

— Staţi, măi! strigă iar omul cel cu socoteală.

Iar se opriră cu toţii.

— Să-l legăm de piatra de moară, ca să nu fugă, în vreme ce noi căutăm cu prăjina fundul Dunării!

— Să-l legăm, strigară cu toţii, ca să nu fugă!

Îl legară dar pe Păcală de piatra cea mare, apoi plecară ca să caute cu prăjina unde e mai afundă Dunărea, ca acolo să-l arunce.

Cel mai cu socoteală dintre oamenii din satul lui Păcală luă el însuşi prăjina, dete odată cu ea în

valuri, o izbi cât nu mai putu în jos, dar nu atinse cu ea fundul.

— Aici, zise el, Dunărea nu are fund. Trebuie să căutăm alt loc.

— Aşa e, strigară cu toţii, trebuie să căutăm alt loc, unde are Dunărea fund.

Nici că se putea altfel. Vorba era ca piatra de moară să meargă de-a dura şi să se oprească tocmai în fundul Dunării: unde se oprea piatra, dacă Dunărea nu avea fund? Ei trebuiau să ştie unde are să se oprească piatra cu sacul şi cu Păcală cel din sac. Porniră dar cu toţii ca să caute fundul Dunării, pentru ca nu cumva să-l arunce la loc nepotrivit şi să-l scape acum, după ce îl aveau prins şi legat.

Iar Păcală, vai de capul lui, rămase în sac, legat de piatra cea de moară, cea mai mare pe care oamenii din satul lui o putuseră găsi cale de trei zile de jur-împrejur.

— Staţi! strigă omul cei cu socoteală.

Iar se opriră cu toţii.

Ce era la mijloc?

Ca oameni chibzuiţi trebuiau să fie cu mare băgare de seamă şi să cerceteze bine mai-nainte de a-l arunca pe Păcală în Dunăre.

Unde să-l arunce? Mai la deal, de unde vine apa? Ori mai la vale, unde se duce?

Unii dădeau cu socoteală că mai la deal e mai multă apă, fiindcă de acolo vine apa, şi n-ar veni, dacă n-ar fi destulă.

Alţii însă erau de părere că la vale e mai multă, fiindcă acolo se strânge apa care vine de la deal, şi dacă l-ar arunca mai la deal, cum vine apa

şi tot vine, se scurge şi tot se scurge, s-ar pomeni că Păcală rămâne pe uscat, iese din sac şi – vai de capul lor.

Se adunară dar cu toţii de se sfătuiră ca nu cumva să facă vreo prostie, şi după multă sfătui re se înţeleseră să caute locul cât mai de vale, pentru ca toată apa să se strângă în capul lui Păcală.

Pe când oamenii din satul lui Păcală umblau să caute fundul Dunării cu prăjina cea lungă, iată că vine un jelepar de vite[8] care ducea o cireadă de o mie de boi la târg şi, cum mergea jeleparul de-a lungul malului, dă de sacul cu Păcală şi se miră cum s-ar mira tot omul când ar vedea în calea lui asemenea lucru.

— Dar tu, măi, întrebă jeleparul, cum ai intrat în sac şi ce cauţi în el?

— N-am intrat, răspunse Păcală, ci m-au vârât alţii în el.

— Şi de ce te-au vârât?

— Ca să mă arunce în Dunăre.

— Şi de ce să te arunce?

— Iacă, păcatele mele, răspunse Păcală, fiindcă vreau să mă facă vornic şi eu nu vreau să primesc!

— Şi de ce nu vrei, măi?

— Apoi de! zise Păcală. Fiindcă nu e satul de a-i fi vornic.

— Şi de ce nu e?

— Fiindcă are neveste multe, şi bărbaţii pleacă cu toţii la lucru de nu se mai întorc cu săptămânile şi vornicul rămâne el singur cu

8 Jelepar de vite - cel care ţine socoteala de numărul vitelor din sat.

nevestele.

— Şi de ce nu vrei tu să rămâi cu nevestele?

— Fiindcă sunt multe şi toate tinere şi sprintene ca furnicile şi nu pot să le stăpânesc.

Când auzi asemenea vorbe, jeleparul se miră prea mult, fiindcă el bucuros ar fi fost vornic într-un sat ca satul lui Păcală.

— Măi, dar prost mai eşti tu, măi! grăi el. Un om mai cu minte ar primi cu amândouă mâinile.

— Un om mai cu minte e mai cu minte şi poate, când nu poate prostul, îi răspunse Păcală. Haid! Dacă te simţi destoinic, intră în sac, şi când vei vedea că voiesc să te arunce în Dunăre, spune-le că primeşti să le fii vornic.

— Şi ei mă vor primi oare pe mine?

— Mai ales! îi răspunse Păcală. Cu amândouă mâinile!

Atât îi trebui jeleparului, care nu se temea de nevestele din satul lui Păcală.

El dezlegă dar sacul, ca să iasă Păcală, apoi se vârî el însuşi în sac.

Păcală răsuflă o dată uşor de tot, strânse gura sacului, o legă bine, apoi, p-aci îi fu drumul – nici că se mai opri decât la cireada cea de boi, pe care o mână acasă la el, în curtea cea largă, care putea să-i încapă pe toţi.

fără jeleparul din sac râdea în el când se gândea cum are să-i înşele pe proştii din satul lui Păcală, care nu ştiau, bieţii de ei, că nu mai e tot un prost ca dânşii în sac.

Râdea însă mai ales când simţea că ei îl ridică pe sus, ca să-l ducă să-l arunce în Dunăre la locul pe care-l găsiseră mai bine înfundat. Numai atunci

când simţi că-i dau vânt, ca să-l arunce, abia atunci el strigă tare cât putu:

— Staţi, măi!

Toţi se opriră cuprinşi de spaimă şi de mirare, fiindcă înţelegeau şi ei că glasul care răsuna din sac nu era glasul lui Păcală.

— Lăsaţi-mă, grăi jeleparul, că primesc să vă fiu vornic.

— Auzi vorbă! strigă cel mai cu socoteală dintre oamenii din satul lui Păcală, care era chiar el vornic în sat. Îşi preface glasul, ca să nu-l mai cunoaştem, voieşte să ne mai fie şi vornic, ba te pomeneşti c-o să ne spună că el nu e Păcală!

— Apoi, că nici nu sunt! răspunse jeleparul.

Când auziră vorba aceasta, oamenii se supă rară, mare minune cum se supă rară, fiindcă îl văzuseră ei înşişi cu ochii lor când îl vârâseră în sac şi ei înşişi cu mâinile lor legaseră gura sacului – şi, supăraţi cum erau, năvăliră cu toţii asupra lui, îl ridicară cu piatră cu tot şi – una! două! trei! bâldâbâc! – îl aruncară în Dunăre, ca neam din neamul lui să nu mai poată ieşi la lumină.

Şi, Doamne, cât se simţeau de uşuraţi când văzură că merge drept spre fundul Dunării, că nu mai iese la iveală şi că apa curge mereu de la deal la vale şi se îngrămădeşte asupra lui.

fără Păcală şedea în cerdacul casei şi se uita la carul cel cu patru boi, care intra în curtea lui cea largă şi plină de vite frumoase.

— Staţi, măi! strigă omul cel cu socoteală. Staţi! strigă încă o dată.

— Ho, staţi! strigară toţi oamenii din satul lui Păcală, când le văzură ochii ceea ce mintea nu

putea să înţeleagă, şi se opriră cu toţii şi rămaseră încremeniţi în loc.

— Dar tu, măi, cum ai ajuns aici? întrebă vornicul.

— Aşa-i, ziseră cu toţii, cum ai ajuns tu aici?

— Mare lucru?! răspunse Păcală. Cum să fi ajuns, dacă nu tot cum aţi ajuns şi voi, venind de acolo până aici?

— Dar tu eşti mort, măi! Te-am aruncat în Dunăre!

— Aş! grăi Păcală. Apa Dunării e rece şi te face mai sprinten de cum ai fost.

— Mare minune! strigară oamenii. Cu ăsta nu e chip s-o scoţi la capăt. Îl arunci legat de o piatră de moară în Dunăre şi se întoarce mai degrabă decât tine acasă.

— Dar vitele cele multe şi frumoase de unde le ai? întrebară ei.

— De unde să le am, răspunse Păcală, dacă nu de acolo, de unde m-aţi lăsat voi?

— Dar cine ţi le-a dat?

— Cine să mi le dea? Le-am luat eu: ia omul cât poate şi ce nu poate lua, mai lasă şi pentru alţii.

Atât le trebui oamenilor din satul lui Păcală! Aşa cum erau adunaţi la casa lui Păcală, plecară cu toţii înapoi la Dunăre şi nu mai steteră la sfat, ci se aruncară ca broaştele – bâldâbâc! bâldâbâc! – care mai de care mai iute în valuri, ca să ia fiecare cât poate, iar nevestele lor rămaseră pe ţărmure, aşteptându-şi fiecare bărbatul cu turma de vite.

Era, se înţelege, şi popa între dânşii, şi

fiindcă popii sunt mai lacomi decât alţi oameni, el se repezi mai tare decât ceilalţi şi sări unde era mai afundă apa, dar potcapiul tot îi rămase pe deasupra.

Preuteasa, care stetea pe ţărmure, lacomă şi ea, văzând potcapiul, credea că n-are popa destulă virtute ca să se cufunde şi că vor lua alţii toate vitele mai înainte de a fi ajuns şi el la fund.

— Mai la fund, părinte! striga. Dar, mai la fund! Că acolo sunt cele coarneşe!

A şi intrat popa cât de afund, dar nici nu s-a mai întors nici el, cum nu s-au mai întors nici ceilalţi.

Aşa a rămas Păcală cel mai harnic, cel mai de treabă, cel mai vrednic om în satul lui, fiindcă, de! era numai el singur cu nevestele.

Cine o ştie mai departe, mai departe are s-o spună.

Ileana cea şireată

A FOST CE A FOST; dacă n-ar fi fost, nici nu s-ar povesti.

A fost odinioară un împărat, care avea trei fete, dintre care cea mai mare era frumoasă, cea mijlocie mai frumoasă, iar cea mai tânără, Ileana, atât de frumoasă, încât şi sântul soare se oprea în cale, ca s-o vadă şi să se desfăteze de frumuseţea ei.

Într-o zi, împăratul primi carte şi veste de la vecinul său, împărat mare şi puternic – cum că – iacă – nu e bine, şi are să se bată cu dânsul pentru o mare pricină împărătească. Împăratul se puse la sfat cu bătrânii ţării şi, când văzură cum că nu e încotro, porunci voinicilor să încalece pe armăsari,

să-şi apuce armele şi să se pregătească de bătaia cea grozavă ce-avea să se facă şi să fie.

Mai înainte de a încăleca şi el însuşi, împăratul chemă pe fiicele sale la sine, le grăi vorbe blânde şi părinteşti şi dete apoi la fiecare câte o floare frumoasă, câte o păsărică veselă şi câte un măr fraged.

— A cărei floare se va veşteji, a cărei păsărică se va întrista şi al cărei măr va putrezi, despre aceea voi şti că nu şi-a păzit credinţa, grăi împăratul cel înţelept, încălecă apoi pe cal, zise „sănătate bună” şi porni cu voinicii săi în calea cea mare.

Când cei trei feciori ai împăratului vecin primiră vestea că împăratul a pornit în cale şi că el s-a depărtat de acasă, ei se înţeleseră între sine şi încălecară, ca să meargă la cetatea cea cu trei fete de împărat, să răpească credinţa fetelor şi să-i facă împăratului supărare. Cel mai bătrân dintre feciori, voinic, şi viteaz, şi frumos, merse înainte, ca să vadă ce e şi cum, şi apoi să aducă veste şi să spuie.

Trei zile şi trei nopţi a stat voinicul pe sub ziduri, fără ca vreuna din fete să se fi arătat la fereastră. În crepetul zorilor de a patra zi el pierdu răbdarea, îşi întări inima şi bătu la fereastra celei mai mari dintre fetele de împărat.

— Ce e? Cine e? Şi ce vrea? întrebă fata trezită din somnul cel mai dulce.

— Eu sunt, surioară, grăi feciorul de împărat, voinic împărătesc ce stau de trei zile cu dragoste la tine la fereastră.

Fata cea de împărat nici nu se apropie de

fereastră, ci grăi cu glas înţelept:

— Mergi pe calea pe care ai venit: flori să-ţi crească în cale şi spini să-ţi rămână în urmă.

Peste trei zile şi trei nopţi, feciorul de împărat iarăşi bătu la fereastră. Acuma fata de împărat se apropie de fereastră şi grăi cu glas blând:

— Ţi-am zis să mergi pe calea pe care ai venit; spini să-ţi crească în cale şi flori să-ţi rămână pe urmă.

Încă trei zile şi trei nopţi stete feciorul de împărat la fereastra fetei. În crepetul zorilor de-a zecea zi, adică după ce au trecut de trei ori câte trei zile şi de trei ori câte trei nopţi, el îşi netezi părul şi bătu, acum d-a treia oară, la fereastră.

— Ce e? Cine e? Şi ce voieşte? întrebă fata de împărat, acum mai răstit decât în celelalte rânduri.

— Eu sunt, surioară! grăi feciorul de împărat. De trei ori câte trei zile stau cu dor la tine la fereastră: vreau să-ţi văd faţa, să-ţi privesc în ochi şi să aud cum curg vorbele de pe buzele tale.

Fata de împărat deschise fereastra, privi cu supărare la voinicul cel frumos, apoi grăi cu glas neauzit:

— Eu ţi-aş privi în faţă şi ţi-aş grăi o vorbă: mergi însă mai-nainte la sora mea cea mijlocie – şi numai după aceea vino la mine.

— Am să trimit pe frate-meu cel mijlociu, grăi feciorul de împărat. Să-mi dai însă o sărutare, pentru ca să-mi fie calea mai uşoară.

Şi nici n-a zis bine până ce şi fură un sărut de la fata cea frumoasă.

— Să n-ai parte de altul! zise fata de împărat

ştergându-se pe buze cu mâneca cea ţesută cu altiţe[9]... Mergi pe calea pe care ai venit: flori să-ţi crească în cale şi flori să-ţi rămână pe urmă.

Feciorul de împărat merse la fraţii săi, le spuse – cum şi ce – şi cel mijlociu porni în cale.

După ce feciorul cel mijlociu stete de nouă ori câte nouă zile şi de nouă ori câte nouă nopţi la fereastra fetei celei mijlocii şi bătu de a treia oară la fereastra ei, ea deschise fereastra şi îi grăi cu glas drăgăstos:

— Eu ţi-aş privi în faţă şi ţi-aş grăi o vorbă: să mergi însă la sora mea cea mai tânără şi numai după aceea vino la mine.

— Am să trimit pe frate-meu cel mai tânăr, grăi feciorul de împărat. Să-mi dai o sărutare ca să pot merge mai iute.

Şi nici nu zise până ce şi fură un sărutat.

— Să nu ai parte de altul! grăi şi această fată. Mergi în calea pe care ai venit: flori să-ţi crească în cale şi flori să-ţi rămână pe urmă.

Feciorul cel de împărat merse la fraţii săi, le spuse – cum şi ce – şi, acum de-a treia oară, porni feciorul de împărat – cel mai tânăr fecior de împărat. Când el sosi la cetatea cea cu trei fete.

Ileana sta la fereastră şi, cum sta, ea îl văzu, şi-i grăi cu glas vesel:

— Cel voinic frumos cu faţă de împărat, ce cale ţi-ai ales de mână[10] aşa de înfocat?

Când feciorul de împărat văzu faţa Ilenei şi auzi vorba ei, el stete locului, privi la ea şi apoi

---

9 Altiţe - cusături cu flori de pe umerii cămăşilor ţărăneşti.

10 Mâna (a) - aci cu sensul de a merge, a se grăbi.

grăi cu glas voinicesc:

— Am pornit la soare, ca să-i fur o rază, să-i încredinţez sora şi s-o duc acasă, să mi-o fac mireasă. Acum, surioară, mă opresc în cale să privesc la tine, în raza feţei tale şi să-ţi zic o vorbă şi să-ţi fur o vorbă.

Ileana îi răspunse cu înţelepciune:

— De ţi-ar fi năravul cum îţi este vorba, de ţi-ar fi şi sufletul cum îţi este faţa, mândre şi frumoase, blânde, drăgăstoase, te-aş chema în casă, te-aş pune la masă şi te-aş ospăta şi te-aş săruta.

Feciorul de împărat sări de pe cal când auzi aceste vorbe, apoi grăi cu glas voinicesc:

— Că-mi este năravul cum îmi auzi vorba, că-mi este sufletul precum îmi vezi faţa; lasă-mă în casă, pune-mă la masă; şi, din zori în seară, rău să nu-ţi pară.

Şi nici nu-şi grăi vorba – până ce şi sări pe fereastră şi peste fereastră în casă şi în casă la masă şi la masă tocmai în frunte, unde şedea împăratul când era mire.

— Ei! stăi! grăi Ileana. Să văd mai înainte: eşti ce-ar fi să fii şi numai dup-aceea să grăim vorba şi să gustăm pomana şi să începem dragostea. Poţi tu face să-nflorească din brusture trandafir?

— Ba! grăi feciorul cel de împărat.

— Atunci floarea ta este scaiul! zise Ileana cea înţeleaptă. Poţi tu face ca să cânte liliacul în glas frumos?

— Ba! grăi feciorul cel de împărat.

— Atunci ziua ta e noaptea! zise Ileana cea

înţeleaptă. Poţi tu face să rodească măr pe iarba lupului?

— Pot! grăi feciorul de împărat.

— El să fie pomana ta! zise Ileana cea frumoasă şi şireată. Aşază-te la masă!

Feciorul de împărat se aşează la masă. Ei, dar Ileana e Ileana cea şireată! El nu se aşează încă bine – şi iată – că şi căzu, cu scaun cu tot, în pivniţa cea adâncă, în care era ascunsă comoara împăratului.

Acum Ileana începu să strige „primejdie” şi când se adunară toţi argaţii, ca să vadă ce e şi pentru ce, ea le spuse c-a auzit troncote prin pivniţă şi se teme cum că a intrat cineva în pivniţă, ca să fure comoara împăratului. Multe vorbe n-au făcut argaţii, ci de loc[11] deschiseră uşa cea de fier şi intrară în pivniţă şi aflară pe feciorul de împărat şi cu ruşine îl duseră la judecată.

Ileana spuse judecata:

— Douăsprezece fete pedepsite să-l scoată afară din ţară şi, când vor ajunge cu el la marginea ţării, fiecare să-i dea câte un sărutat.

Aşa s-a poruncit; aşa s-a întâmplat.

Când feciorul cel de împărat a sosit acasă la fraţii săi, le-a spus toată întâmplarea şi, după ce le-a spus-o, mare supărare a intrat în sufletele lor. Ei au trimis dară vorbă la cele două mai mari fete de împărat, ca ele să facă ce vor face / ca să trimită cumva pe Ileana la curtea împăratului celui cu trei feciori, pentru ca ei să se poată răzbuna asupra ei – pentru batjocura ce a pus pe capul lor.

11 De loc - îndată, pe loc.

Când cea mai mare fată de împărat primi cuvântul feciorilor de împărat, ea se făcu bolnavă, chemă pe Ileana la sine la pat şi îi spuse că ea numai aşa se va putea însănătoşi, dacă Ileana îi va aduce mâncare de pe vatra feciorilor de împărat.

Ileana de dragul surorii sale le făcea toate: ea luă dar cofiţa şi porni către curtea celor trei feciori de împărat, ca să meargă să ceară sau să ieie şi să aducă.

Sosind la curte, Ileana intră în ruptul sufletului[12] în cuhnea[13] împărătească şi grăi către bucătarul cel mare:

— Pentru numele lui Dumnezeu! N-auzi tu cum te strigă împăratul? Mergi iute, ca să vezi ce e şi pentru ce şi care pricină!

Bucătarul îşi luă picioarele pe umeri[14] şi se depărtă – ca şi la poruncă împărătească adică. Ileana rămase singură în cuhne, îşi umplu vasele de bucate, vărsă apoi pe jos toate bucatele cele scumpe ce stau la foc şi după aceea se feri din cale.

După ce feciorii de împărat înţeleseră şi despre această batjocură, ei se supărară încă mai tare decât ce-au fost până acum, trimiseră din nou vorbă la cele două surori şi se pregătiră din nou la răzbunare. Abia primi sora cea mijlocie cuvântul voinicilor, ea se făcu bolnavă, chemă pe Ileana la sine la pat şi îi spuse că numai aşa se va însănătoşi, dacă va gusta din vinul ce se află în pivniţele feciorilor de împărat. Ileana pentru sora

12 în ruptul sufletului - în fuga mare.

13 Cuhne - bucătărie.

14 A-şi lua picioarele pe umeri - a se pune pe fugă.

sa le făcea toate: luă dar cofiţa şi porni ca să meargă – şi să vină. Sosind la curte, ea intră în ruptul sufletului în pivniţă şi grăi către pivnicerul cel mare:

— Pentru numele lui Dumnezeu! N-auzi tu cum te strigă împărăteasa? Fugi şi vezi cum, ce şi pentru ce pricină!

Pivnicerul îşi luă picioarele pe umeri şi se depărtă – ca şi la porunca împărătesei adică. Ileana îşi umplu vasele cu vin, vărsă ce-a rămas prin pivniţă şi apoi porni către casă.

Feciorii de împărat trimiseră acum d-a treia oară veste la cele două fete de împărat, ca ele să trimită pe Ileana cum n-au trimis-o încă. Fetele de împărat se făcură acum amândouă bolnave, chemară pe sora lor la sine şi îi spuseră că ele numai atunci se vor însănătoşi, dacă Ileana le va aduce două mere de la feciorii cei de împărat.

— Dragi surorile mele, grăi Ileana către ele, pentru voi mă duc şi în foc, şi în apă; cu atât mai bucuros la voinicii cei împărăteşti.

Îşi luă după aceea cofiţa şi porni, ca să meargă, să afle, să ia, să aducă şi să scape pe dragele surorile sale de la moarte.

După ce a înţeles feciorul de împărat cel mai tânăr cum că Ileana are să vină la el în grădină, ca să fure merele cele de aur, el porunci că, dacă va auzi cineva vaiete în grădină, nimeni să nu cuteze să intre, ci să lase pe cel ce s-ar văieta, ca să se vaiete în pace. Luă după aceea cuţite mari şi săbii, şi suliţe, şi fel de fel de lucruri şi le ascunse în pământ, pe sub mărul cel cu poame de aur; le ascunse aşa, că numai vârful ascuţit le ieşea din

pământ. După ce a gătit tot, el se ascunse într-un tufiş, aşteptând sosirea Ilenei.

Ileana sosi la poarta grădinii, şi când ea văzu leii cei mari ce stau de pază la intrare, le aruncă câte o bucăţică de carne: leii începură a se bate, iar Ileana merse la măr, păşi încet printre cuţite, săbii, suliţe şi alte lucruri şi se sui în pom.

— Să-ţi fie de bine, surioară, grăi feciorul de împărat acuma. Îmi pare bine că te văd la casa mea!

— A mea să fie bucuria, răspunse Ileana, că am voinic împărătesc, şi frumos, şi viteaz de tovarăş. Aide, suie-te în pom şi-mi ajută să culeg mere pentru dragele surorile mele, că le-au cerut cu limbă de moarte.

Feciorul de împărat nici nu dorea mai mult, el avea de gând ca să tragă pe Ileana din pom între cuţite.

— Eşti bună tu, lleano, grăi el, fii dar încă mai bună şi-mi dă mâna de mă ajută în pom!

„Rău e gândul tău, îşi gândi Ileana, dar parte să ai de el!” îi dete apoi mâna, îl ridică pe tulpină până la cracuri, îl lăsă apoi ca să cadă între cuţite şi săbii, şi fel de fel de lucruri ce erau pregătite spre pierzarea ei.

— Na-ţi, grăi după aceea, să ştii şi tu ce ai avut de gând!

Voinicul cel rău la suflet începu să strige şi să se vaiete: hei! dar nimeni nu venea să-l ajute, ci-l lăsau ca, după porunca lui să se vaiete în pace şi să sufere, şi să rabde ustuţăturile cele grozave.

Ileana îşi luă merele, le duse acasă, le dete la surorile ei, se întoarse după aceea la curtea

împăratului şi le spuse argaţilor ca să meargă să scape pe domnul lor din primejdia cea mare.

Feciorul cel de împărat, batjocorit ca vai de el, trimise după cea mai vestită vrăjitoare din ţară, ca să vină să-i facă leac şi să-i vindece rănile. Ileana s-a fost dus însă mai înainte la vrăjitoare şi i-a dat bani mulţi pentru ca s-o lase pe ea, pe Ileana, să meargă în locul vrăjitoarei. Aşa ajunse Ileana ca vrăjitoare la curtea împăratului: ea porunci apoi ca să se ia pielea unui bivol şi să se pună trei zile şi trei nopţi în murătură sărată, şi după aceea s-o scoată şi să învelească în ea pe feciorul cel rănit. Usturaturile feciorului de împărat se făcură încă mai straşnice, durerile lui încă mai nesuferite. Când el văzu dar cum c-acuma nu e bine, trimise după un popă, ca, mai înainte de ce-ar muri, să-şi uşureze sufletul şi să se împărtăşească. Dar Ileana nici acum nu dormea; ea merse la popă, îi dete mulţi bani şi făcu ca el să o trimită pe ea în locul său. Aşa ajunse Ileana ca popă la curtea împăratului.

Când Ileana ajunse la patul feciorului de împărat el era pe pragul morţii; nu mai erau în el decât trei răsuflări.

— Fătul meu, grăi Ileana popită, m-ai chemat la tine ca să-ţi mărturiseşti păcatele. Gândeşte dar la ceasul morţii şi spune-mi ce-ţi zace la inimă. Eşti supărat pe cineva ori ba?

— Ba! Pe nimeni! grăi feciorul de împărat. Pe nimeni afară de Ileana, fata cea mai tânără a împăratului vecin. Şi o urăsc cu dor şi dragoste! vorbi mai departe feciorul de împărat. Dacă ar fi să nu mor, să mă însănătoşesc, mă duc s-o peţesc

la împăratul, şi dacă n-o pieri în noaptea cea dintâi, atunci ea să-mi fie soţie credincioasă şi după lege.

Ileana ascultă aceste vorbe, zise încă şi ea puţine şi apoi merse acasă. Aici înţelese că surorile ei plâng şi se văietă pentru că au fost simţit că împăratul are să sosească acasă de la lupta cea mare.

— Bucurie s-a veţi, le zise Ileana, când auziţi că taica nostru cel bun are să vină acasă întreg şi sănătos.

— Hei! că noi ne-am bucura, răspunseră surorile, dacă nu ne-ar fi veştejit floarea, nu ne-ar fi putrezit mărul şi nu s-ar fi supărat păsărică; dar acum e vai şi amar de capul nostru.

Când Ileana auzi astfel de vorbe, ea merse la sine în casă şi află că floarea e încă aburită de rouă, că pasărea e flămândă şi că mărul numai că nu zice „mănâncă-mă, surioară”. Ca să le ajute dar dragilor surorilor ei, ea dete la una din ele floarea, la alta dete păsărică, iar sieşi ţinu numai mărul cel fraged. Aşa aşteptară sosirea împăratului celui aspru la poruncă.

Împăratul, îndată ce sosi acasă, intră la fata cea mai mare şi o întrebă de floare, de păsărică şi de măr. Ea îi arătă numai floarea; şi asta era însă pe jumătate veştejită. Împăratul nu zise nimic, ci merse la fiică-sa cea mijlocie. Asta-i arătă numai păsărică; şi asta era însă pe jumătate întristată, împăratul iarăşi nu zise nimic, ci merse fără vorbă la fiică-sa cea mai mică, la Ileana cea înţeleaptă.

Când împăratul văzu mărul pe dulapul Ilenei, el era să-l mănânce cu ochii, de frumos ce era.

— Unde ai pus floarea şi ce ai făcut cu păsărică? întrebă pe Ileana.

Ileana nici nu răspunse, ci fugi la surorile sale şi aduse o floare proaspătă şi o pasăre veselă.

— Mare să creşti, fata mea! grăi împăratul. Acum văd că ţi-ai păzit credinţa.

De la Ileana împăratul iarăşi merse la fiicăsa cea mijlocie şi apoi la cea mai mare. După ce el le întrebă de cele trei lucruri ce le-a încredinţat, ele îşi aduseră cu grabă pasărea, floarea şi mărul de la Ileana. Hei! Dar bunul Dumnezeu nu rabdă minciuna: la ele floarea era veştedă, pasărea era tristă şi numai mărul era proaspăt, fraged, rumen şi îmbietor la faţă.

Când împăratul văzu aceasta, el înţelese toată treaba: porunci dar ca pe cele două fete mai mari să le îngroape pân la sânişori în pământ şi aşa să le lase ca să vestească asprimea pedepsii împărăteşti. Iar pe Ileana o lăudă şi o sărută şi multă vorbă bună şi împărătească făcu cu ea, zicându-i:

— Mult noroc să ai, fata mea, căci tu ţi-ai păzit credinţa.

După ce feciorul cel mai tânăr al împăratului vecin s-a însănătoşit, el încălecă şi porni, ca să vină să peţească pe Ileana. Împăratul cel bătrân, tata Ilenei, îi zise cu vorbă părintească când el îşi spuse gândul care l-a făcut să pornească în cale:

— Fătul meu, voinice, mergi şi întreabă pe Ileana; cum ea doreşte, cu ajutorul lui Dumnezeu, aşa are să fie.

Iar Ileana nu zise nicio vorbă, ci lăsă ca voinicul cel păţit să o sărute. Atunci împăratul

pricepu toată treaba şi grăi:

— Dragi copiK<mei, bag sama aşa a fost dat, ca voi să vă fiţi soţ şi soţie; să vă fie dară de bine!

Multă vreme n-a trecut până ce Ileana se cunună cu feciorul cel voinic, şi frumos, şi viteaz, şi împărătesc, şi li se făcu o nuntă, încât i-a mers vestea în şapte ţări... Hei! dar Ileana n-a uitat vorba şi gândul cel rău al feciorului de împărat: ea ştia cum că în cea dintâi noapte după cununie are să o primejduiască. Porunci dară ca să se facă o păpuşă de zahăr tocmai atât de mare cum era ea însăşi... cu faţă, cu ochi, cu buze, cu toată făptura Ilenei... Şi când păpuşa fu gătită, ea o ascunse în patul în care ea avea să se culce în acea noapte.

Sara, când cuscrii şi corinteii s-au fost aşezat la odihnă şi Ileana s-a fost culcat în pat, feciorul de împărat grăi către mireasa lui:

— Dragă lleană, să mă aştepţi puţintel, că eu vin îndată.

Ieşi după aceea din casă.

Ileana nu se gândi mult, ci sări din pat, lăsă păpuşa cea de zahăr în locul său şi se ascunse după o perdea ce sta la capul patului. Ileana nici nu se ascunsese bine până ce feciorul de împărat şi intră în casă, cu o sabie ascuţită în mână.[15]

— Să-mi spui acum, Ileana mea dragă, grăi el, tu m-ai aruncat pe mine în pivniţă?

— Eu! grăi Ileana de sub perdea.

Feciorul de împărat dete odată cu sabia peste sânişorii păpuşii.

— Tu m-ai scos cu batjocură din ţară? întrebă

15 Corinteu - persoană care spune cimiliturile la nuntă.

el de-a doua oară.

— Eu! grăi Ileana.

Feciorul de împărat dete peste faţă.

— Tu mi-ai vărsat mâncările? întrebă feciorul de împărat de-a treia oară.

— Eu! grăi Ileana.

Feciorul de împărat dete cu spada de sus în jos.

— Tu mi-ai vărsat vinul? întrebă feciorul de împărat de-a patra oară.

— Eu! grăi Ileana.

Feciorul de împărat dete cu spada o dată cruciş şi o dată în curmeziş. Iar Ileana începu a răsufla aburi de moarte.

— Tu m-ai aruncat în cuţite? întrebă feciorul de împărat de-a cincea oară şi mai în urmă.

— Eu! grăi Ileana.

Feciorul de împărat împunse acuma cu sabia în inima Ilenei, începu apoi să dea în toate părţile, şi cruciş, şi curmeziş, şi în lung, şi în lat, să dea din toate puterile ce avea, încât îi curgeau lăcrămile pârâu. Când se apropiară zorile de ziuă, el începu să plângă din toată inima. Odată îi sări o bucăţică de zahăr în gură.

— Hei! Ileană! Dulce ai fost vie, dar dulce eşti şi moartă! zise el plângând încă mai tare.

— Dulce, zău! grăi Ileana, ieşind de sub perdea, dar pe de-o sută şi de o mie de ori mai dulce am să fiu de aci înainte.

Feciorul de împărat stete împietrit de bucurie când văzu pe Ileana întreagă şi sănătoasă. El o cuprinse în braţe, şi de aci înainte trăiră mulţi ani fericiţi şi împărăţiră peste ţară cu pace şi cu

noroc.

POVESTE TURCĂ

Frumoasa Lumii

A FOST ODATĂ un padişah care-şi pusese-n minte să vadă cu ochii lui toate pământurile lumii.

Zi după zi colinda ţară după ţară, încât nu rămăsese loc pe lume, oricât de sălbatic şi anevoios, pe unde să nu-l fi purtat calul sau vreo apă pe care să n-o fi străbătut.

Dar iată că, într-o bună zi, padişahul se îmbolnăvi, ochii i se înceţoşară de nu mai putea desluşi nimic cu privirea-i altă dată atât de ageră.

Numeroşi vraci şi doftori cu faimă veniră la căpătâiul său, cercând să-i redea vederea pierdută, dar niciunul nu găsi vreun leac pentru suferinţa lui. Într-un târziu, după multe zile de suferinţă, în seraiul padişahului poposi un derviş[16] pribeag; acesta, după ce-l cercetă cu atenţie, îi grăi aşa:

— Tămăduirea ochilor tăi, slăvite padişah, stă în ţărâna pe care încă nu a atins-o copita armăsarului tău…

La auzul acestor cuvinte, padişahul îşi clătină capul cu mâhnire şi spuse oftând:

— Anevoie e de găsit un asemenea loc!

Vorbele dervişului zburară prin odăile cele multe ale seraiului, străbătură zidurile şi se răspândiră mai departe în cetate, cu iuţeala vântului. Oamenii începură să se frământe, voind să-şi ajute padişahul care, în zilele lui, fusese un ocârmuitor drept şi bun. Îmboldit de şoaptele din

16 Derviş - călugăr musulman (n. red.).

jur, cel mai mare dintre cei trei feciori ai padişahului veni la părintele său şi îi spuse:

— Tată, m-am hotărât să purced la drum ca să-ţi aduc ţărâna care poate să te vindece.

Îşi îmbrăţişă apoi părintele, încălecă pe armăsar şi, însoţit de oameni de nădejde, porni în lumea largă. Colindă el ce colindă şi după multe zile iată că se întoarse la serai şi înmână padişahului un pumn de ţărână păstrată cu sfinţenie la sân, într-o batistă.

— Pari tare ostenit, fiule. De unde ai luat pământul acesta?

— Din creasta Piscului Anevoios ce se află în spatele celor şapte lanţuri de munţi, tată.

— Ei, fiule, fiule, în tinereţele mele pe-acolo vânam eu potârnichi, oftă padişahul, încredinţat că îi e dat să rămână mai departe lipsit de lumină.

Auzind cele întâmplate, feciorul mijlociu crezu de datoria sa să-şi încerce şi el norocul.

— Tată, vorbi el padişahului, mă duc şi eu după leacul care să-ţi redea vederea.

Îşi luă şi el rămas bun, îşi încălecă armăsarul şi, însoţit de oameni de nădejde, porni în lumea largă. Răscoli cele mai tăinuite unghere şi, după zile şi zile, intră şi el pe poarta seraiului, acoperit de colb din creştet până în tălpi. Întinzând padişahului un pumn de ţărână păstrată cu sfinţenie la sân, într-o batistă, îi spuse încrezător:

— Veste bună, tată! Ţi-am găsit leacul. L-am adus de departe, tocmai din străfundul prăpastie! care se cască, întunecată, în spatele Celor şapte piscuri…

— Fiule, oftă iar padişahul, în tinereţele mele,

pe-acolo mă duceam mai mereu să vânez raţe sălbatice…

Şi în ochii stinşi ai padişahului adormi şi ultimul licăr de nădejde.

Dar iată că tocmai atunci uşa iatacului se deschise şi în prag apăru mezinul.

— Tată, grăi el, dă-mi binecuvântarea ca să mă duc şi eu să caut leac suferinţei tale!

— Lasă-te păgubaş, fiule, îi spuse padişahul. N-au încercat fraţii tăi mai mari? Nu se află loc pe lumea asta pe care să nu-l fi atins copita calului meu.

Dar, oricâte vorbe spuse padişahul ca să-i întoarne gândul, fură de prisos. Fiul cel mic se duse la grajd şi cercetă cu luare-aminte fiecare cal în parte până ce dădu de un mânzoc singuratic, care i se păru a fi cu totul aparte faţă de ceilalţi cai.

— Acesta fi-va armăsarul care mă va purta în lume! hotărî el.

Şi, scoţându-l din grajd, îl hrăni cu mâna lui patruzeci de zile încheiate, numai cu ovăz fiert în lapte şi cu struguri proaspeţi. Pe de altă parte, porunci ca o bucată de pământ aleasă de el anume să fie udată din belşug, necontenit, vreme de patruzeci de zile. Într-a patruzeci şi una zi, mezinul încălecă pe mânzocul care, ca un leu-paraleu, necheză năprasnic şi pătrunse cu el în pământul udat patruzeci de zile. Şi aşa de iute alergă fugarul, că din pământul mocirlos ieşi praf şi săriră scântei.

— Tu eşti armăsarul care-mi trebuie mie, îi spuse fiul cel mic al padişahului, mângâind

grumazul mânzului. Cu tine alături voi izbuti să aduc părintelui meu izbăvirea.

Îşi îmbrăţişă părintele şi, singur-singurel, porni şi el în lumea largă. Şi merse, şi merse vreme îndelungată... Odată, când străbătea o câmpie nesfârşită, privirea îi fu atrasă de o scânteiere atât de orbitoare, de parcă o fărâmă din soare căzuse pe pământ în locul acela.

— Ce-o fi oare? se întrebă nedumerit mezinul şi, fără să stea pe gânduri, îşi mână calul într-acolo.

Se aplecă şi văzu o pană de pasăre. Ea strălucea aşa în mii de focuri. Puse mâna pe ea, o suci, o răsuci şi murmură:

— S-o iau cu mine. Poate că o să-mi prindă bine la ceva...

Dar numaidecât auzi un glas necunoscut care îl povăţui:

— Nu o lua, voinice. Pana asta de pasăre îţi va aduce multe necazuri.

Se miră prinţul; de unde o voce străină în acea pustietate grozavă? Dar, zicându-şi că i s-a năzărit din pricina oboselii prea mari, nu stărui asupra poveţii. Puse pana în buzunar, dădu pinteni calului şi porni mai departe.

Şi iarăşi merse şi merse până ce ajunse într-o cetate mare. Primul gând al prinţului fu să tragă la un han, ca să se mai odihnească puţin de istovirea cumplită a drumului. Găsi un han, dădu un pumn de galbeni hangiţei ca să îngrijească de cal şi de el însuşi, se băgă în aşternut, aşează pana de pasăre lângă cap şi se culcă.

Pasămite cetatea aceea era cârmuită de un

padişah bătrân, pizmaş şi tare fălos, care nu mai ştia ce să născocească pentru a-şi dovedi puterea. Astfel, chiar în ziua în care ajunsese prinţul acolo, pristavii vestiseră o poruncă a padişahului, ca în noaptea cu pricina nimeni să nu cuteze să aprindă vreo lumină. Peste noapte, ostaşii padişahului împânziră cetatea pentru a iscodi dacă toanele stăpânului sunt ascultate de supuşi; trecând şi pe la hanul în care prinţul dormea zdrobit de oboseală, văzură lumină. Dis-de-dimineaţă, acesta fu trezit din somn de câţiva ostaşi, luat pe sus şi dus la padişah.

— Pentru ce mi-ai nesocotit porunca şi ai ţinut lumina aprinsă în odaie? se răsti padişahul.

— Eu sunt un călător străin pe meleagurile astea, mărite padişah. Poposind de pe drumuri în acest han, am adormit buştean. N-am apucat să aprind nicio lumină…

— Era sau nu lumină la han, la fereastra odăii lui? ţipă padişahul la oşteni.

— Mai abitir ca ziua cea mai însorită, stăpâne milostiv! răspunseră aceştia într-un glas.

— Auzi? răcni padişahul. La ce bun să încerci să mă înşeli?

Atunci prinţul, care înţelesese, în sfârşit, ce se întâmplase, îi spuse:

— Şi totuşi, n-am aprins nicio lumină, mărite padişah. O pană de pasăre găsită de mine în drum lumina aşa…

Ochii padişahului se aprinseră de poftă:

— Ad-o s-o văd şi eu! porunci el.

Prinţul se duse la han, luă pana de pasăre şi o înmână padişahului. Acesta nu mai contenea să se

mire de scânteierea orbitoare pe care o împrăştia pana, ca un izvor de lumină mereu viu… Padişahul străbătu cu ea în mână cămările seraiului, coridoarele cele mai întunecate, hrubele cele mai adânci şi, peste tot pe unde trecea, pana lumina scânteietor.

Dar fălosului padişah nu-i era de ajuns că are o asemenea minune. Ţinea cu tot dinadinsul să se împăuneze, să fie încredinţat că nimeni pe lume nu mai este ca el. De aceea îl şi întrebă pe vizir, după plecarea prinţului:

— Aşa-i că nu poate exista pe lume cineva mai fericit ca mine?

Iar vizirul, amestec de linguşire şi venin, îi răspunse, cu gândul ca nu cumva bunăvoinţa padişahului să se reverse asupra prinţului străin:

— De bună seamă, cum să se afle pe lume cineva care să fie asemănător slăvitului meu padişah? Numai că mereu îmi dă târcoale un gând: cât de minunată o fi pasărea aceea, dacă numai o pană de-a ei răspândeşte atâta lumină! Fericit cu adevărat ai fi, mărite padişah, dacă ai avea şi pasărea aceea!

— Ei, de s-ar putea una ca asta! suspină padişahul.

— Cine ţi-a dat pana, slăvitul meu padişah, poate, neîndoielnic, să-ţi dea şi pasărea!

— Aşa-i! spuse padişahul şi trimise din nou oşteni la han.

Prinţul fu adus iarăşi la serai, val vârtej.

— Să găseşti pasărea care are pene ca aceasta şi să mi-o aduci degrabă, altminteri îţi pierzi capul!

Peste măsură de abătut se întoarse prinţul la han. Ce să facă?

Se gândi să se pregătească de drum, dar încotro s-o apuce nu ştia. Se duse în grajd şi, năpăstuit, cu gândurile încâlcite, porni să-şi ţesale calul. Pe neaşteptate, acesta prinse a-i vorbi cu glas omenesc:

— Ei, stăpâne, stăpâne, eu te-am povăţuit să nu iei pana că multe necazuri te vor paşte de pe urma ei, dar nu m-ai ascultat. Acum nu mai poţi da înapoi din faţa padişahului. Trebuie să găsim pasărea cu orice preţ. Du-te înapoi la serai şi cere să ţi se dea, pentru călătorie, un catâr gras şi un zâmbil[17] trainic lucrat. Apoi om purcede la drum şi numai la muntele Kaf ne vom mai opri. Pasărea cu pricina este nici mai mult, nici mai puţin decât padişahul tuturor zburătoarelor câte se află pe lumea asta întinsă. O dată pe an se adună păsărimea pământului la poalele muntelui

Kaf, Muntele Munţilor. Dacă ne grăbim, ajungem acolo tocmai la timp, adică puţintel mai înainte de vremea când are loc soborul păsărilor. Tu, fără zăbavă, tai catârul şi după ce îi împrăştii bucăţile de carne peste tot, pui una deasupra zâmbilului, după ce te vârî în el şi aşa, ascuns privirilor, aştepţi, cu ochii închişi, sosirea păsărilor. Ele se vor lăsa stoluri-stoluri pe crengile Copacului Slăvit. Ultima care va sosi va fi însuşi padişahul lor. Şi vor începe zburătoarele să vorbească, îşi vor împărtăşi tainele, necazurile şi toate câte le privesc. Atunci abia le va da voie

17 Zimbil - coş împletit din papură sau din rogoz (n. red.).

padişahul să se atingă de carnea răspândită de tine, iar el însuşi se va aşeza deasupra zâmbilului şi va lovi cu ciocul în bucata de carne. Tu, din zâmbil, vei întinde mâna, vei prinde pasărea şi iute, până nu apucă ea să ţipe, îi vâri capul sub aripă şi o pui în zâmbil, lei zâmbilul, te avânţi în şa şi pornim înapoi.

Prinţul făcu întocmai cum îl povăţui calul. Luă de la padişah un catâr gras şi un zâmbil încăpător şi trainic şi porni la drum, călare pe armăsarul său. Ajuns la muntele Kaf, Muntele Munţilor, îşi ascunse calul într-un tufiş, tăie catârul şi răspândi bucăţi de carne peste tot. Apoi se ascunse în zâmbil şi, după ce puse o bucată de carne chiar pe acesta, aşteptă. Nu trecu mult şi păsările lumii începură să se adune stoluri-stoluri şi să ciripească şi să cânte. Apoi deodată, ca la un semn, zarva grozavă încetă. În încremenirea înfricoşătoare se auzi un fâlfâit de aripi. Prinţul, din ascunzătoarea lui, încercă să cuprindă niţeluş cu privirea cerul şi rămase înmărmurit: suliţi de lumină orbitoare străpungeau văzduhul, înfigându-se în pământ. Amintindu-şi de povaţa calului, îşi închise cu străşnicie ochii, ca să nu-şi piardă vederea. După fâlfâitul de aripi, era limpede că pasărea de lumină cobora agale, spre celelalte. Se iscă atunci o larmă de nedescris! Toate zburătoarele o întâmpinară, îi vorbiră, cântară în trilurile cele mai felurite. După un răstimp, se auzi o poruncă şi atunci se repeziră cu toatele la bucăţelele de carne. Iar padişahul lor se aşează pe gura zâmbilului şi îşi înfipse ciocul în carnea de acolo. Atâta aştepta prinţul: întinse grabnic mâna,

prinse pasărea, îi băgă capul sub aripă, o vârî în zâmbil în locul său, luă zâmbilul şi se săltă în şa. Şi calul îl purtă în goană năprasnică până la cetatea padişahului cel bătrân, fălos şi pizmaş.

Când văzu pasărea, acesta nu mai ştia ce să facă de bucurie. Lumina care pusese stăpânire pe seraiul său datorită acelei păsări întrecea cu mult pe aceea adusă de însuşi soarele. Numaidecât se întoarse spre vizir şi îl întrebă cu mulţumire:

— Aşa-i că nu poate exista pe lume cineva mai fericit decât mine?

Iar vizirul, linguşitor şi temându-se ca nu cumva bunăvoinţa padişahului să se reverse asupra prinţului străin, îi răspunse:

— De bună seamă, cum să se afle pe lume cineva mai fericit decât slăvitul meu padişah? Numai că mereu îmi dă târcoale un gând: acum seraiul nostru pare, sub lumina răspândită de pasăre, un lăcaş vechi, îmbătrânit, nici pe departe mulţumitor pentru gloria ta, slăvite… Un serai cu totul şi cu totul de fildeş ar fi nimerit şi cu fala ta şi cu pasărea de lumină…

— Un serai de fildeş? murmură padişahul, cu un ghimpe în inimă. Cum să se poată dura un serai numai din fildeş? De unde să iei atâta fildeş?

— Eh, cine a fost în stare să găsească şi să aducă pasărea de lumină, negreşit că va putea aduce şi fildeşul pentru serai…

„Săgeata, odată slobozită din arc, nu se mai întoarce!” grăieşte un vechi proverb turcesc. Aşa şi vorba vizirului: odată spusă, cine s-o mai uite? Padişahul cel dornic de fală?! Da’ de unde! Nici nu apucase bine prinţul nostru să ajungă la han, că

un oştean în fuga mare şi veni să-l aducă înapoi, la serai…

— Să-mi găseşti şi să-mi aduci aici degrabă atâta fildeş cât trebuie la ridicarea unui serai încăpător şi înalt cum nu s-a mai văzut, altminteri îţi pierzi capul! îi porunci padişahul.

Mut de uimire, prinţul se întoarse la han şi hărţuit de gânduri negre pătrunse în grajd şi se apucă într-o doară să-şi ţesale calul. Acesta prinse îndată a-i vorbi cu grai omenesc:

— Lasă supărarea, stăpâne, că nu îţi e de niciun folos! Odată ce-ai apucat să te prinzi în horă, trebuie să joci, altfel n-ai încotro, îl îmbărbătă calul. Te du pe dată la padişah şi cere-i să-ţi dea oşteni mulţi şi butii pline cu rachiu din cel mai tare. Vom merge la Pădurea Elefanţilor. În ea se află un lac. Când e căldura în toi, elefanţii dau năvală la lacul acela, să-şi astâmpere setea. Tu ai să pui oştenii să verse tot rachiul în lac, apoi, împreună cu ei, te vei ascunde prin preajmă. Elefanţii, înfierbântaţi, vor sorbi cu lăcomie din apă, vor ameţi şi vor cădea, beţi morţi. Atunci tu şi oştenii veţi ieşi din ascunzătorile voastre, le veţi smulge colţii şi gata! Ne vom întoarce la serai cu porunca padişahului îndeplinită.

Prinţul ascultă cuvânt cu cuvânt povaţa calului. Se urcă pe calul său şi, urmat de puhoiul de oşteni care cărau butiile de rachiu, se îndreptă spre Pădurea Elefanţilor. Dădură de lac, vărsară în apă rachiul şi se ascunseră. Când dogoarea amiezii năpădi totul, pădurea începu să trosnească, pământul să se cutremure cumplit sub călcătura grea a elefanţilor care veneau la lac.

Însetaţi, sorbiră din apă, dar numaidecât se traseră înapoi. Cum însă pârjolul creştea, elefanţii nu mai putură răbda, veniră din nou şi băură din lac pe săturate. Pe dată îşi pierdură cunoştinţa şi căzură ca morţi. La un semn al prinţului, oştenii tăbărâră asupra lor şi le scoaseră colţii. Apoi se întoarseră la serai.

Când văzu padişahul atâta fildeş, mai să nu-şi creadă ochilor. Bucuros foarte, dădu porunci peste porunci şi seraiul din fildeş prinse a se înălţa ca din pământ. Între timp, aurari vestiţi împletiră o colivie din aur bătut cu nestemate, pentru pasărea de lumină. Padişahul puse colivia în sala tronului, iar el însuşi se aşeză trufaş pe tronul de fildeş din seraiul de fildeş şi, fălos, îşi întrebă vizirul:

— Aşa-i că acum nu poate exista pe lume cineva mai fericit decât mine?

Iar vizirul, linguşitor foarte, îi răspunse de astă dată:

— De bună seamă, cum să se afle pe lume cineva mai fericit decât slăvitul meu padişah? Dar dacă stau şi chibzuiesc mai bine, într-un serai de fildeş ca acesta, lăcaş al păsării de lumină, ar fi nimerit ca prin cămări să-şi poarte trupu-i mlădios, unduindu-se, însăşi Frumoasa Lumii, care să-ţi fie sultană. Atunci, într-adevăr, slăvitul meu padişah, că nu ar putea fi cineva mai fericit ca tine…

— Să am de sultană pe Frumoasa Lumii?! Şi ochii bătrânului padişah luciră pofticioşi. Ei da, aş dori eu foarte mult, dar câţi prinţi şi padişahi n-au încercat să şi-o facă soaţă şi nu au izbutit decât să-şi piardă viaţa?!

— Cine a fost în stare să găsească şi să-ţi aducă pasărea de lumină, fildeşul trebuitor unui serai ca acesta, negreşit că va putea să-ţi dăruiască şi pe Frumoasa Lumii…

Abia sfârşi vizirul cuvintele acestea, că padişahul şi dădu poruncă să i se aducă îndată prinţul de la han. Cum veni acesta, îi porunci:

— Să găseşti şi să mi-o aduci degrabă pe Frumoasa Lumii, ca să mi-o fac sultană, altminteri îţi pierzi capul!

„Câte năpaste se abat asupra capului meu!” se căină prinţul în sinea sa şi, cu gândul dus la părintele său care negreşit că îi aştepta sosirea cu sufletul la gură, se îndreptă spre han. Îngrijorat şi mâhnit începu să-ţi ţesale calul care, cât ai clipi, prinse să vorbească:

— N-avem încotro, stăpâne, vom trece şi prin încercarea asta. O vom găsi noi şi pe Frumoasa Lumii şi pe urmă ne vom întoarna acasă. Şi ca să ai şi o bucurie printre atâtea greutăţi pe care le-ai întâmpinat de când ai ieşit pe poarta seraiului părintesc, află, stăpâne, că singurul locşor pe lumea asta pe care nu a călcat copita armăsarului părintelui tău este bucăţica de pământ de sub ghergheful Frumoasei Lumii. Aşa că, de vom izbuti, vom aduce cu noi, odată cu aceasta, şi leac pentru suferinţa padişahului-tată.

Un licăr de nădejde luci în ochii până atunci plini de obidă ai prinţului. Cu puteri sporite, se aruncă în şa şi goni şi goni pe armăsarul său zile şi nopţi, necurmat, fără să ştie ce-i popasul. Şi într-o bună zi, când, odată cu mijirea zorilor, îl împresură o mireasmă de flori tare şi dulce, ca o

băutură vrăjită, înţelese că se apropiau de grădina Frumoasei Lumii.

— Descalecă şi ascultă-mă cu luare-aminte, stăpâne, grăi calul. De felul cum ai să-mi împlineşti spusele atârnă izbânda încercării de acum. Intră binişor în grădină şi taie pe nesimţite o creangă de trandafir cu şapte rămurele pe ea. Până nu răsare soarele, Frumoasa Lumii lucrează la gherghef în grădina de trandafiri. Tu, fără să faci vreo mişcare sau vreun zgomot care să te dea în vileag, strecoară-te lângă ea pe la spate şi pe neaşteptate apuc-o zdravăn de plete şi loveşte-o cu creanga de trandafir plină de ţepi. O loveşti, o loveşti până ce ea însăşi îţi va spune că e destul. Atunci o iei cu tine, o urci în şa, salţi şi tu alături şi restul e treaba mea!

Prinţul nostru nu pierdu un cuvinţel din spusele calului său. Făcu totul întocmai. Se furişă în grădină, tăie un ram de trandafir cu şapte rămurele pe el şi, tupilându-se printre flori, păşi tot mai adânc în grădină. Deodată, încremeni: o fată cu părul bălai, mătăsos şi lung, frumoasă ca bucăţică ruptă din lună, şedea la un gherghef de aur presărat cu nestemate şi lucra. Prinţul îşi veni însă iute în fire din uluirea sa, se apropie uşurel de fată, o înşfăca de păr şi începu a o lovi cu ramul de trandafir. Şi o lovi, o lovi până ce Frumoasa Lumii prinse a-i vorbi:

— Destul, flăcăule! De multă vreme aşteptam un voinic neînfricat ca tine! De-acum încolo, viaţa mea este strâns împletită cu a ta, lamă cu tine şi du-mă unde vrei tu!

Prinţul se aplecă, luă un pumn de ţărână de

sub gherghef, o sui pe Frumoasa Lumii pe cal, săltă şi el alături şi tot într-un galop ajunseră la seraiul de fildeş. Aici, Frumoasa Lumii fu condusă de roabe în odăile pregătite pentru ea anume, să se odihnească după drumul cel lung şi istovitor.

Seara, padişahul cel bătrân veni s-o vadă şi o anunţă că va să-i fie soaţă.

— Te înşeli, bătrâne, îi răspunse răspicat Frumoasa Lumii, care fusese încredinţată că se va însoţi cu prinţul cel tânăr. Aşa cum eşti acum n-ai să-mi fii niciodată soţ şi stăpân. Există o singură cale să-ţi atingi dorinţa asta. La o depărtare de şapte mări de aici, în Ostrovul Tăinuit, se află iepele mele. Să fie aduse aici şi mulse. Te vei îmbăia în laptele lor şi vei dobândi de îndată tinereţea de mult pierdută. Atunci abia vei putea cuteza să te gândeşti la mine!

— E anevoie de adus iepele din acel ostrov? întrebă padişahul.

— Cum nu se poate mai anevoios. Ştiu un singur om care ar putea încerca s-o facă: voinicul care m-a adus aici!

— Minunat, minunat! se bucură padişahul, frecându-şi mâinile. Flăcăul va izbuti şi isprava asta. Voi fi iar tânăr, voi lua-o pe Frumoasa Lumii de soţie şi voi trăi fericit în seraiul meu de fildeş, râvnit de toată suflarea pământului…

Iute îl chemă la el pe prinţ şi îi porunci:

— Fă bine şi adu-mi aici, degrabă, iepele Frumoasei Lumii… Altminteri, îţi pierzi capul!

Năucit, prinţul alergă la han, se duse la grajd şi începu să-şi ţesale calul, pregătindu-l iar de drum.

— Nu te necăji într-atât, stăpâne, auzi iar glasul calului. Scăpăm noi teferi şi din impasul ăsta. Numai ascultă-mă bine. Cere de la padişah patruzeci de bivoli. Îi luăm cu noi şi pornim la drum. Când vom ajunge la a şaptea mare unde se află Ostrovul Tăinuit, tu descalecă, taie bivolii, jupoaie-i, iar pieile lor aşază-le una peste alta pe spinarea mea. Apoi ascunde-te după vreo tufă. Eu voi slobozi un nechezat cumplit. Îndată apele se vor despica făcând loc Armăsarului Mării. Dintr-un salt, acesta va fi lângă mine, gata de luptă. Se va năpusti asupră-mi şi va muşca neîndurător din pieile de bivoli de pe spinarea mea. Fărâme le va face. Dar, când va ajunge la a patruzecea piele, va fi istovit. Tu, atunci, ţâşneşti de la locul unde stai tupilat, arunci şaua pe el, încaleci şi te ţii bine de grumazul lui. El se va arunca în apă şi te va duce la Ostrovul Tăinuit, lei iapa murgă şi pe cea roaibă şi, călare pe una din ele, le aduci îndată la mal…

Prinţul nu stătu o clipă în cumpănă. Se apucă iute de treabă şi îndeplini totul după spusele calului său. Aşa ajunse cu bine la ţărmul celei de a şaptea mări. Aici descălecă, tăie bivolii, îi jupui, iar pieile le aşează una peste alta pe spinarea calului său. Acesta, fără zăbavă, scoase un nechezat cumplit. Ca tăiat de lama unui uriaş cuţit nevăzut, apele se despicară în două; din ele răsări un armăsar mândru care se şi aruncă asupra calului de pe ţărm. Când pe acesta mai rămase o singură piele de bivol, Armăsarul Mărilor se dădu învins. Prinţul ieşi din tufişul în care se ascunsese, aruncă pe el şaua, încălecă şi aşa ajunse în Ostrovul Tăinuit. Găsi numaidecât iapa murgă şi

pe cea roaibă, le luă şi ajunse cu bine la ţărm unde îl aştepta calul său şi aşa se întoarse nevătămat la seraiul de fildeş.

Văzându-l, padişahul se bucură peste poate. Alergă într-un suflet la Frumoasa Lumii, de îi aduse vestea cea mare:

— Au sosit iepele tale, sultana mea. Ard de nerăbdare să mă îmbăiez ca să mă fac iar tânăr. Numai că nu ştiu cine-o să le mulgă. Sunt atât de sălbatice!

— Un singur muritor e în stare s-o facă: voinicul care m-a adus pe mine. Să-şi acopere capul cu năframa mea, să-şi toarne pe veşminte parfumul meu din şipul ăsta tăiat într-un rubin şi aşa să le mulgă!

Spre marea sa nedumerire, prinţul fu chemat iarăşi la padişah, care-i porunci să facă precum spusese Frumoasa Lumii. El, neavând încotro, mulse iepele: laptele iepei roaibe în covata de aur, laptele iepei murge în covata de argint. Amândouă coveţile fură duse de roabe dinaintea Frumoasei Lumii. Ea porunci ca imediat covata de argint să-i fie dusă padişahului, spre îmbăiere, iar cea de aur, prinţului. Şi ce să vezi? Abia intrat în baie, padişahul şi carnea de pe el se topiră văzând cu ochii, până ce din trupul lui mătăhălos nu rămase decât un morman de oase.

— Luaţi oasele astea netrebnice de bătrân lacom, pizmaş şi fălos cu truda altuia şi îngropaţi-le! porunci ea slugilor.

Iar prinţul care, prin îmbăierea cu laptele iepei roaibe, dobândise, întocmai ca Frumoasa Lumii, o tinereţe veşnică, fără de bătrâneţe, se uni

cu Frumoasa Lumii şi fu ales de norod, pentru curajul şi cinstea lui, să împărăţească în locul padişahului mort. Nunta ţinu nici mai mult, nici mai puţin decât patruzeci de zile şi patruzeci de nopţi. Patruzeci de zile de veselie, de belşug, de cântece şi jocuri pentru toată suflarea ţării. Numai o singură fiinţă nu era cu totul şi cu totul fericită în acest răstimp: mirele. Nu că nu s-ar fi bucurat, doar o îndrăgise pe Frumoasa Lumii de cum o zărise, dar amintirea tatălui său îi umbrea şi inima şi chipul.

— Ce-ţi apasă sufletul, voinicul meu? îl întrebă Frumoasa Lumii. Văd că mereu ţi se aşterne pe faţă un nor de întristare.

— Ah, răspunse tânărul padişah, când îmi aduc aminte de suferinţa tatălui meu mi se strânge inima…

Şi îşi depănă tot firul vieţii sale, de la plecarea din seraiul părintesc.

— Să nu mai zăbovim o clipă! hotărî Frumoasa Lumii. Să pornim îndată la tatăl tău!

Şi calul, credinciosul prieten al prinţului, îi purtă în galop nebun până la seraiul părintesc. Străjile duseră vestea cea mare bătrânului padişah orb care, crezând că i-a pierit de mult fiul cel mic, purta numai veşminte cernite. În sfârşit, în uşa iatacului se ivi fiul său cel mic, cu Frumoasa Lumii alături.

— Am adus leacul suferinţei tale, tată, spuse mezinul, după ce îşi îmbrăţişă părintele.

— De unde l-ai luat, fiule?

— De sub ghergheful nurorii tale, tată.

— Cine mi-e noră, fiule?

— Frumoasa Lumii, tată!

Uluit mai rămase padişahul-tată, căci, pasămite, nu ajunsese niciodată în grădina cu trandafiri a Frumoasei Lumii. Cu mâna tremurătoare de bătrâneţe şi tulburare laolaltă, luă ţărâna din batista întinsă de fiul său şi şi-o trecu peste ochi. Şi pe loc îi reveni vederea, făcând din el cel mai fericit om şi părinte din câţi s-au aflat vreodată pe lume.

Şi se încinse atunci o veselie cum nu s-a mai pomenit vreodată. După multele încercări, se cuibări şi în inimile lor fericirea deplină, căci nu degeaba glăsuieşte proverbul din bătrâni: „Fiecare noapte îşi are negreşit ziua ei”.

O familie înţeleaptă

AU FOST ODATĂ un bărbat şi o femeie care aveau o fată de măritat. Într-o zi se înfăţişă un tânăr chipeş în familia aceea, ca s-o ceară de soţie pe fiica lor. Vrând să-i facă o impresie bună, primindu-l cât mai generos pe acel tânăr, mama se grăbi să-şi trimită fata în pivniţă să aducă o cană plină cu cel mai bun şi mai vechi vin al lor. Dar, de cum se trezi în pivniţă şi dădu drumul vinului din butoi, ea căzu pe gânduri: „Dacă mă voi mărita cu tânărul acesta, voi avea un copil şi, când copilul va fi bolnav, voi şti oare să-l îngrijesc?” Rămase aşa pe gânduri, fără să-şi dea seama că vinul trecuse de mult de gura cănii, umplând pivniţa de-i ajunsese fetei până la glezne.

După câtva timp, mama ei alergă în pivniţă să vadă ce se întâmplase cu fata:

— Hai, grăbeşte-te, tânărul te-aşteaptă!

Dar auzind ce-o frănrjântă pe fată, căzu şi ea

pe gânduri.

— Ai dreptate, dacă se va îmbolnăvi copilul, cum vei şti tu oare să-l îngrijeşti?

Dar nu trecu mult şi în pivniţă coborî şi tatăl fetei.

— Ce-aveţi de gând cu băiatul? Nu veniţi sus cu vinul cel bun? întrebă el, plictisit de atâta aşteptare.

— Doamne, bărbate… începu femeia să se tânguie, fata noastră se gândeşte la ceva foarte grav. Dacă se va căsători cu tânărul acesta, va avea, desigur, un copil… Dar dacă s-o îmbolnăvi, cum o să ştie ea să-l îngrijească? Ei, ce spui tu de-asta?…

Şi atât de convingătoare a fost femeia, încât bietul bărbat nu văzu nici el că în pivniţă vinul cel bun le ajunsese tuturor până la genunchi şi, în loc să le zorească pe cele două femei, căzu şi el pe gânduri…

Curând coborî neliniştit şi tânărul în pivniţă, să afle ce se întâmplase. Văzându-i pe toţi trei cum se înecau în vin şi ascultându-le pricina frământării lor, o luă tiptil-tiptil înapoi pe scară, hotărându-se să plece cât mai departe de meleagurile acelea…

Două daruri

LA CURTEA UNUI ÎMPĂRAT a venit într-o bună zi un ţăran cu un coş uriaş plin cu piersici mari şi frumoase, cum nu se mai văzuseră până atunci în împărăţie.

— Să trăieşti, măria-ta! lată, ţi-am adus în dar aceste piersici nemaipomenite! îi spuse ţăranul, întinzându-i coşul.

— Îţi mulţumesc, prietene, îi răspunse împăratul şi se grăbi să-l ospăteze cu ce avea mai bun în cămările sale.

În timp ce ţăranul era servit cu bunătăţile acelea, împăratul se strecură în camera alăturată, ca să-şi întrebe sfetnicul cum l-ar putea răsplăti pe ţăran pentru gestul lui frumos şi generos.

— Dacă a venit la măria-ta cu sufletul curat, lipsit de orice interes şi nu ascunde intenţia de a căpăta zece găini pentru trei boabe de tărâţe, atunci merită un dar frumos, bunăoară, un armăsar, îl lămuri el.

Şi, într-adevăr, împăratul îl încercă pe ţăran, cât era de cinstit în gândul lui, întrebându-l ce dorea în schimbul piersicilor acelea minunate. Modest, ţăranul îi ceru doar câţiva sâmburi de piersică, după ce avea să mănânce fructele, ca să-i păstreze pentru la anul. Împăratul, văzând modestia ţăranului, se grăbi să-i dăruiască unul din cei mai frumoşi cai ai săi, după povaţa sfetnicului.

Şi pornind-o ţăranul călare, după ce-i mulţumise de mii de ori împăratului pentru asemenea dar neaşteptat, ajunse în scurt timp la stăpânul său, renumit pentru zgârcenia lui, poreclit de aceea şi Zgârie-brânză. Când auzi el cele petrecute cu ţăranul lui, nici nu mai stătu la îndoială şi, luând cel mai arătos cal din grajd, se grăbi să-l ducă împăratului.

— Să trăieşti, măria-ta! Am auzit că aţi dăruit unuia dintre supuşii mei un cal pentru un coş mare cu piersici, aşa că m-am gândit să vă ofer alt cal de-al meu, ca să-l aveţi în locul celui dăruit.

— Sunt încântat de mărinimia ta, îi răspunse împăratul.

Şi se grăbi să-l întrebe pe sfetnicul său cum ar putea să-l răsplătească pe bogatul care-i făcuse un astfel de dar.

— Dacă a venit cu sufletul curat, şi nici el n-ar vrea pentru câteva boabe de tărâţe să plece cu zece găini, merită şi el un dar împărătesc.

Ca să-l pună la încercare, împăratul îl întrebă pe bogat ce-ar dori în schimbul darului său.

— Ce să vreau, împărate? Cu zece pungi de galbeni aş fi mulţumit.

— Dragă prietene, ceva mult mai bun am pregătit pentru mărinimia ta.

Şi porunci să-i fie daţi toţi sâmburii de piersică, rămaşi la plecarea ţăranului.

Aşadar, ţăranul cel generos a primit un cal pentru câteva piersici, iar bogatul Zgârie-brânză, câţiva sâmburi de piersică pentru un cal.

Orbul şi şchiopul

A FOST ODATĂ un om care avea o livadă cu mere. Se credea omul cel mai iscusit din lume. „Ce paznici mai potriviţi aş putea eu găsi, să-mi păzească merele, decât un orb, care să nu le vadă cât de roşii şi de coapte sunt, şi un şchiop, care să nu se poată căţăra la ele, chiar dacă le vede pârguite şi ispititoare?” îşi spunea iscusitul stăpân al livezii. Şi aşa şi făcu. Tocmi un orb şi un şchiop ca paznici ai livezii. După câtva timp, când merele arătau mai coapte şi mai ademenitoare ca oricând, iată că şchiopul se opri în faţa unuia dintre pomi cu mare admiraţie:

— Nicicând n-am mai văzut aşa mere

frumoase şi îmbietoare! Ce-ar fi să luăm şi noi câteva? îl ispiti el pe orb.

— De ce-mi vorbeşti de ele? îl întrebă orbul. Eu nu le văd şi atunci nici nu mi-e poftă de ele.

— Am o idee nemaipomenită! Ascultă-mă! Tu mă iei în cârcă şi mergi cu mine după cum te îndemn eu. Şi, las că eu întind mâna şi culeg pentru amândoi câte un sac. Vrei să faci precum îţi spun?

— Mai e vorbă? răspunse orbul.

Şi, în aceeaşi clipă, şchiopul se urcă în spinarea orbului şi ajunse sub măr. Ceea ce au făcut ei în ziua aceea repetară mai multe zile, în şir, până când stăpânul livezii începu să observe lipsa fructelor. Nebănuind însă ce se întâmplă cu ele, stăpânul se aşează la pândă. Încremeni văzând că tocmai paznicii lui erau hoţii şi nu putu să nu se minuneze: „Iscusinţa a fost învinsă de viclenie! Iar eu, care mă credeam cel mai dibaci om de pe faţa pământului, iată-mă dus de nas şi prădat chiar de paznicii aleşi de mine: de un şchiop care a mers pe picioarele unui orb, şi de un orb care a văzut cu ochii unui şchiop”.

Săracul şi cei trei galbeni

ODATĂ, un om sărac găsi pe drum trei galbeni. Strălucirea aurului din mâna lui îi stârni pofta de bogăţie şi acum mintea lui zbura la luxul de la palat, la mâncăruri alese, la straie scumpe, şi câte şi mai câte se pot cumpăra cu galbeni.

„Dar aceştia sunt numai trei galbeni, îşi spuse el, ce să fac mai întâi?”

Şi, ca să se gândească mai bine, se opri la primul han şi până una alta ceru un pui fript.

Desigur că şovăi mult stăpânul hanului până să i-l servească; dar sărmanul om, ghicind motivul şovăielii, puse un galben strălucitor pe masă şi, cu un glas domol, îl mai rugă o dată:

— Fii bun şi adu-mi un pui fript!

Când privi galbenul, stăpânul hanului îngălbeni şi el, căci în aceeaşi clipă îi fulgeră prin minte că bărbatul din faţa lui nu putea fi decât un prinţ, sau oricum un mare bogătaş risipitor, căruia îi plăcea să umble travestit. Căci mai avusese el de-a face cu mulţi oameni de aceştia. Cerându-şi mii de iertăciuni, se retrase, cu mii de plecăciuni, ca să revină imediat după aceea cu un piii mare, fript.

Tot gândindu-se cum să facă să-şi înmulţească cei trei galbeni, el mai ceru între timp trei plăcinte cu mere şi vin bun, dar tot nu-i veni în minte nicio idee năstruşnică. Plictisit şi îngândurat, se ridică să plece. Spre mirarea lui, stăpânul hanului îi dădu înapoi galbenul pe care-l lăsase pe masă, împreună cu un coş cât toate zilele plin de bunătăţi şi, în timp ce se închina în faţa lui, până la pământ, îl ruga stăruitor să nu-l uite:

— Onorat de prezenţa domniei-voastre în hanul meu, vă rog să nu uitaţi purtarea mea cu înălţimea Voastră şi, când oi avea şi eu vreo rugăminte, să mi-o împliniţi, încheie hangiul, întinzându-i timid coşul cu bunătăţi.

— Îţi mulţumesc, omule, şi fii sigur că nu voi uita bunătatea ta, îi răspunse omul cel sărac, uluit de puterile miraculoase ale galbenului.

Şi de unde credea că pierduse unul din

galbeni, rămăsese cu tot ce venise, ba pe deasupra, avea acum şi un coş plin de bunătăţi, pe lângă supunerea şi preţuirea hangiului. Ceea ce se petrecuse la han îi dădu ghes să mai intre şi la croitorul de alături. Între timp, o slugă a hangiului îl prevenise pe croitor că un prinţ de seamă se află acolo, îmbrăcat în cerşetor. Omul cel sărac intră să-şi comande un costum frumos. Croitorul începu să-i arate cele mai fistichii şi mai înzorzonate costume:

— Tot ce vă place din prăvălia mea vă aparţine şi mă voi simţi îndatorat dacă vă alegeţi ceea ce doriţi, fără a-mi plăti niciun galben, ci doar cu rugămintea ca de azi încolo să vă faceţi costume numai la mine, îi vorbi croitorul.

Şi omul cel sărac îşi alese câteva din cele mai frumoase costume şi-i făgădui croitorului că numai la el va veni să cumpere. Plecând cu costumele, croitorul îi spuse că după colţ îl aşteaptă caleaşca lui.

Lângă croitor locuia cizmarul; fiind prevenit şi el, povestea se desfăşură la fel, încât omul cel mai prăpădit şi mai neştiut de nimeni, din zorii zilei, ajunsese cel mai împopoţonat şi cel mai vestit până la asfinţitul soarelui.

Văzându-l vecinii cât de încărcat de lucruri scumpe se întorcea acasă, când ştiau ei cum plecase în zori, se minunară şi-l întrebară:

— Dar prin ce minune te-ai îmbogăţit aşa într-o singură zi? Ce comoară ai găsit?

— N-am găsit decât trei galbeni în drum, dar până seara s-au înmulţit. Dacă oţi găsi şi voi, veniţi şi vă voi spune toată povestea, le răspunse

el simplu.

Dar n-a venit nimeni să-l roage să-i povestească, fiindcă nimeni n-a mai găsit de atunci niciun galben pe drum, darmite trei!

CUPRINS

Petre Ispirescu
Sarea în bucate / 5
Fata săraculuicea isteaţă / 18
A.I. Odobescu
Feciorul de împărat cel cu noroc la vânat / 33
Ioan Slavici
Păcală în satul lui / 62 Ileana cea şireată / 89
Poveste turcă
Frumoasa Lumii / 108
Poveste cehă
— O familie înţeleaptă / 132
Poveste bulgară
Două daruri / 134
Poveste germană
Orbul şi şchiopul / 137
Poveste franceză
Săracul şi cei trei galbeni / 139

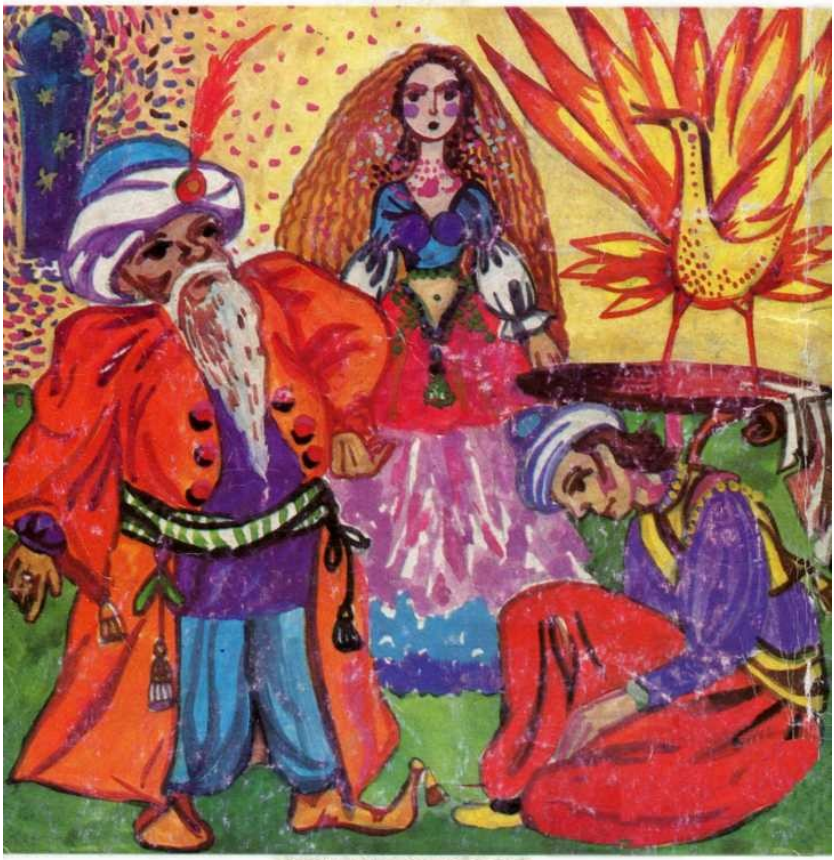

ISBN 973-25-0588-5